

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İÇTÜZÜĞÜ ⁽¹⁾

Milletmeclisi Karar Tarihi : 5/3/1973, No: 584
Yayımlandığı R. Gazetenin Tarihi : 13/4/1973, No: 14506
Yayımlandığı Düsturun Tertibi : 5, Cildi : 12, S. 1850

BİRİNCİ KISIM Genel hükümler ve tarifler

Dönem, yasama yılı, birleşim ve oturum:

Madde 1 – Yasama dönemi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iki milletvekiligenel seçimi arasındaki süre olup, bu süre, Anayasa uyarınca uzatılmadığı veya seçimler yenilenmediği takdirde, beş yıldır.

Yasama yılı, 1 Ekimde başlayıp 30 Eylülde sona eren süredir.

Birleşim, Genel Kurulun belli bir gününde açılan toplantısıdır.

Oturum, bir birleşimin ara ile bölünen kısımlarından her biridir. ⁽²⁾

Üye tamsayısı:

Madde 2 – Üye tamsayısı beşyüzdür. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelik-lerinde boşalma olması üye tamsayısını değiştirmez.

Ancak bu İçtüzükte öngörülen seçimler için, siyasi parti gruplarının ve siyasi parti grubu mensubu olmayanların yüzde oranlarının hesaplanmasında üye tamsayısından açık milletvekilliklerinin çıkarılması suretiyle bulunan sayı esastır. ⁽²⁾

İlk toplantı ve andiçme:

Madde 3 – Milletvekili genel seçimi kesin sonuçlarının Yüksek Seçim Kurulunca Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Kanallarında ilanını takibeden beşincigün saat 15.00 de Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu çağrısız olaraktoplanır. Bu birleşimde önce milletvekilllerinin andiçme töreni yapılır. Andiçme töreninde bulunmayan milletvekilleri, katıldıkları ilk birleşiminbaşında andiçerler.

Andiçme, her milletvekilinin, Anayasa'daki metni kürsüden yüksek sesle okuma- sı suretiyle olur. Ara seçimde milletvekili seçilenler, katıldıkları ilk birleşimin başında andiçerler.

Milletvekilleri, seçim çevresi, soyadı ve adlarının alfabe sırasına göre andiçerler. ⁽²⁾

Yasama yılının başlaması:

Madde 4 – Türkiye Büyük Millet Meclisi, 3 üncü maddede yazılı olan durum dışında her Ekim ayının birinci günü çağrısız toplanır. ⁽²⁾

(1) (a) 7 Kasım 1982 tarih ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına göre kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplantı ve çalışmaları için ken-di içtüzüğünü yapıncaya kadar Millet Meclisinin 12 Eylül 1980 tarihinden önce yürürlükte bulunan içtüzüğünün Anayasaya aykırı olmayan hükümlerinin uygulanması Anayasanın geçici 6 ncı maddesi hükmü gereğidir.

(b) 24/5/1996 tarih ve 22645 sayılı R.G.'de yayımlanan TBMM'nin 16/5/1996tarih ve 424 sayılı Kararıyla; bu Tüzüğün başlığında ve içinde geçen;"Millet Meclisi" ibareleri "Türkiye Büyük Millet Meclisi", "Divan Üyesi" ibareleri, "Katip Üye", "İdareci Üye" ibareleri "İdare Amiri", "Çekinser" kelimesi "Çekimser" olarak değiştirilmiş vemetne işlenmiştir. "Cumhuriyet Senatosu", "Cumhuriyet Senatosu Başkanı", "Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı", "Cumhuriyet Senatosu Üyeleri" ve "Senatör" ibareleri ise metinden çıkarılmıştır. 2

(2) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla; bu maddelerde geçen, "1 Kasım - 31 Ekim" ibaresi, "1 Ekim - 30 Eylül" ve "4 yıl" ibaresi"5 yıl"; "dörtüyzelli" sayısı, "beşüyzelli"; "Kasım" kelimesi" Ekim" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Tatil:

Madde 5 – (Değişik: 16/5/1996 - 424 S.Karar/2 md.)

Tatil, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarının belli bir süre ertelenmesidir.

Danışma Kurulunun önerisi üzerine Genel Kurulca başka bir karar alınmadıkça Türkiye Büyük Millet Meclisi 1 Temmuz günü tatile girer.

Bir yasama yılı içinde üç aydan fazla tatil yapılamaz.

Ara verme :

Madde 6 – Ara verme, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onbeşgünü geçmemek üzere çalışmalarını ertelemesidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin araverme kararı alması, Danışma Kurulunun bu konudaki görüşü alındıktan sonra teklifi Genel Kurulca oylanması suretiyle olur.

Tatilde veya aravermede toplantı:

Madde 7 – (Değişik: 16/5/1996-424 S.Karar/3 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi, tatil veya ara verme sırasında Cumhurbaşkanı veya Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından toplantıya çağırılması halinde, belirtilen gün ve saatte toplanır.

Cumhurbaşkanı, toplantı çağrısını doğrudan doğruya veya Bakanlar Kurulunun istemi üzerine yapar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı doğrudan doğruya gerek görürse toplantı çağrı-sına karar verebilir. Üyelerin beşte birinin imzasını taşıyan gerekçeli önergedeki çağrı istemini ise en geç yedi gün içinde yerine getirir.

Bu çağrılarda, toplantı gün ve saatinin ve bu toplantıyı gerektiren konunun belirtilmiş olması şarttır.

Birleşim yeterli çoğunlukla açılabilirdiği takdirde, Başkan, ilk önce çağrı yazısını okutur ve bu toplantıyı gerektiren konu görüşülür. Konu üzerinde gerekli işlemler tamamlandıktan sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına devam karar vermediği takdirde, tatile veya ara vermeye devam olunur. Yeterli çoğunluk sağlanamazsa çağrı düşer.

İKİNCİ KISIM

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kuruluşu

BİRİNCİ BÖLÜM

Başkanlık Divanı

Geçici Başkanlık divanı:

Madde 8 – Yasama döneminin birinci birleşiminin ilk oturumundan başlayarak Başkan seçilinceye kadar en yaşlı Milletvekili Geçici Başkanlık görevini yapar. İkinci derecede en yaşlı üye, Başkanvekilliği görevini yerine getirir. En geç altı milletvekili de, geçici olarak Katip Üyelik yaparlar.

Başkanlık Divanının kuruluşu:

Madde 9 – Başkanlık Divanı, Bir Başkan; dört Başkanvekili; yedi Katip üye; üç İdare Amirinden kurulur.

Gerektiğinde, Genel Kurul, Danışma Kurulunun teklifi üzerine Katip üyelerin veya İdare Amirlerinin sayısını artırabilir.

Başkan seçimi ve süresi

Madde 10 – (Değişik: 16/5/1996-424 S. Karar/ 4 md.)

Başkanlık için bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenin görev süresi üç yıldır.(1)

Siyasi parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler.

(1) Bu fıkrada geçen "yasama yıldır" ibaresi 9/10/2007 tarihli ve 902 sayılı TBMM Kararının 1 inci maddesiyle "yıldır" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(Değişik birinci cümle:9/10/2007-902 S. Karar/1 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan adayları, Meclis üyeleri içinden, milletvekili genel seçimlerinden sonra Meclisin toplandığı günden itibaren veya ikinci devre için yapılacak seçimlerde birinci devre için seçilen Başkanın görev süresinin dolmasından on gün önce başlamak üzere, beş gün içinde Başkanlık Divanına bildirilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimin yapılacağı gün kendiliğinden toplanır. Başkan seçimi gizli oyla yapılır. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan üye, Başkan seçilmiş olur. Başkan seçimi aday gösterme süresinin bitiminden itibaren beş gün içinde tamamlanır.⁽¹⁾

Parti gruplarının Başkanlık Divanında temsili:

Madde 11 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, siyasi parti gruplarının parti grupları toplam sayısı içindeki yüzde oranlarını ve bu oranlara göre her siyasi parti grubuna düşen Başkanlık Divanındaki görev yeri sayısını tespit eder ve Danışma Kuruluna bildirir.

Başkanlık Divanındaki görev yerleri, Başkanvekillikleri için - iki adedi Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğuna sahip siyasi parti grubuna ait olmak üzere oranı en yüksek olandan başlayarak sıra ile dağıtılır.

Katip Üyeliklerle, İdare Amirlikleri için görev yerleri dağıtımı Danışma Kurulunun görüşü alındıktan sonra Genel Kurulca kararlaştırılır.

Siyasi parti grupları kendilerine düşen yerler için adaylarını gösterir. Bu adayları gösteren listenin Genel Kurulca işaret oyuyla oylanması suretiyle seçim tamamlanmış olur.

(Değişik cümle: 16/5/1996-424 S. Karar/5 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekillikleri, Katip Üyelikleri ve İdare Amirlikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yıldır. Bu görevlerde herhangi bir suretle boşalma olması halinde, yeni seçilen Divan Üyesi, eskisinin görev süresini tamamlar.⁽²⁾

Başkanlık Divanında boşalma:

Madde 12 – Başkanlıkta boşalma halinde, yeni Başkan seçilinceye kadar, en yaşlı Başkanvekili, Geçici Başkanlık görevini yerine getirir.

Başkanlık Divanının diğer üyeliklerinde boşalma halinde, noksan üyelik tamamlanmaya kadar Divanın görev ve yetkisi aynen devam eder.

Noksan üyelik en kısa zamanda tamamlanır.

Mensup olduğu siyasi parti ile üyelik bağı sona eren veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup kurma hakkını kaybeden bir siyasi parti mensubu üyenin, Başkanlık Divanındaki görevi kendiliğinden sona erer. Bu takdirde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

Genel Kurulda siyasi parti gruplarının oranlarında değişiklik olması sonucunda, bunların Başkanlık Divanında sahib oldukları üyeliklerin sayısı ve görev yerleri değişen oranlara uymuyorsa, Başkan, bu durumu tespit eder. Bunun üzerine, 11 inci madde uyarınca gereken işlem yapılır.

Başkanlık Divanının görevleri:

Madde 13 – Başkanlık Divanı, kanunlar ve İçtüzük gereğince verilen görevleri yerine getirir.

Genel Kuruldaki oylamalarda ve seçimlerde önemli bir yanlışlık olduğu iddia edilirse, Başkan usul görüşmesi açabilir ve gerekirse oya başvurarak düzeltme yapar. Yanlışlık birleşimden sonra anlaşılırsa Meclis Başkanı, Divanı toplayarak takib edilecek yolu kararlaştırır.

Başkan, kendisine ait görevlerin yerine getirilmesi bakımından gerekli görürse, Divanın görüşünü alabilir.

Başkanlık Divanının toplantı yeter sayısı üye tamsayısının, karar yeter sayısı ise hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur;

Ancak Başkanlık Divanı Üyelerinin tek başlarına üzerlerine aldıkları işlerden dolayı yapılacak şikayetler için toplantı yeter sayısı, hakkında şikayette bulunulan üyenin dışındaki bütün üyelerin tamamıdır.

Başkan veya vekil olarak görevlendirdiği Başkanvekili hazır bulunmadan Divan toplanamaz ve karar alamaz.

(1) Bu fıkrafta geçen "on gün" ibaresi, 10/4/2003 tarihli ve 766 sayılı TBMM Kararının 1 inci maddesiyle "beş gün" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(2) Bu fıkrafta geçen "yasama yılıdır" ibaresi 9/10/2007 tarihli ve 902 sayılı TBMM Kararının 1 inci maddesiyle "yıldır" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

*Başkanın görevleri:***Madde 14** – Başkanın görevleri şunlardır:

1. Türkiye Büyük Millet Meclisini Meclis dışında temsil etmek;
2. Genel Kurul görüşmelerini yönetmek;
3. Tutanak dergisi ile tutanak özetini düzenlenmesini denetlemek;
4. Başkanlık Divanına başkanlık etmek ve Divanın gündemini hazırlamak;
5. Danışma Kuruluna başkanlık etmek;
6. **(Değişik: 16/5/1996-424 S. Karar/6 md.)** Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarını denetlemek; işlerde birikme olması halinde komisyon başkanı ve üyelerini uyarmak ve durumu Genel Kurulun bilgisine sunmak;
7. Başkanlık Divanı kararlarını uygulamak;
8. Türkiye Büyük Millet Meclisinin idari ve mali işleri ile kolluk işlerini yürütmek ve denetlemek;
9. **(Değişik: 16/5/1996-424 S. Karar/6 md.)** Başkanlık Divanı bünyesinde oluşturulacak "Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu" aracılığıyla Meclisi ve çalışmalarını yurt içinde ve yurt dışında tanıtıcı tedbirler almak ve yayın yapmak;
10. Kendisine Anayasa, kanunlar ve içtüzükler gereğince verilen görevleri yerine getirmek.

Başkan, özürlü olduğu veya Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde iken Ankara dışında bulunduğu zaman, görevlerini yerine getirmek üzere, Başkan vekillerinden birisini kendisine yazıyla vekil olarak tayin eder.

Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ayrılan resmi konaklarda oturur.

Başkanvekillerinin görevleri:

Madde 15 – Başkanvekillerinin görevi, Başkanın yerine Genel Kurul görüşmelerini yönetmek ve yönettiği oturumlarla ilgili tutanak dergisi ile tutanak özetinin düzenlenmesini gözetmektir.

Başkanvekillerinin hangi birleşim veya oturumları yöneteceklerine Başkan karar verir.

*Katip Üyelerin görevleri:***Madde 16** – Katip Üyelerin görevleri şunlardır:

1. Tutanakların tutulmasını denetlemek;
2. Tutanak özetlerini yazmak;
3. Genel Kurulda evrak okumak;
4. Yoklama yapmak;
5. Oyları saymak;
6. Seçimlerin düzen ve dürüstlük içinde geçmesini denetlemek;
7. Söz sırasını kaydetmek. ⁽¹⁾

*İdare Amirlerinin görevleri:***Madde 17** – İdare Amirlerinin görevleri şunlardır:

1. Türkiye Büyük Millet Meclisinin idari ve mali işleri ile kolluk işlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının talimatına uygun olarak yürütmekle Başkana yardımcı olmak;

2. Özel törenleri idare etmek;
3. Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesine ilişkin tekliflerini Başkana sunmak;
4. Genel ve özel giriş kartlarını dağıtmak;

İdare Amirleri; sükün ve düzenin korunması, görüşmelerin açıklık ve serbestliğinin sağlanması ve gereken hallerde Muhafız taburunun ve emniyet kuvvetinin kullanılmasında Başkanlığın yürütme vasıtalarıdır; ortak sorumluluk içinde görev yaparlar ve yetki kullanırlar; tatil ve araverme sırasında sıra ile Ankara'da otururlar, bu sırayı Başkan tespit eder.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, 16 ncı madde numarası 17, 17 nci madde numarası da 16 olarak değiştirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Siyasi parti grupları ve Danışma Kurulu

Siyasi parti gruplarının kuruluşu:

Madde 18 – En az yirmi milletvekili bulunan siyasi partiler Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup kurma hakkında sahiptirler.⁽¹⁾

Siyasi parti grubunun ilk kuruluşunda grup iç yönetmeliği ile her yasama dönemi başında, o gruba mensup milletvekillerinin ad, soyadı ve seçim çevrelerini gösterir liste gruplarca Meclis Başkanlığına verilir.

Sonradan meydana gelecek değişiklikler hakkında da en kısa zamanda aynı işlem yapılır.

Danışma Kurulu:

Madde 19 – (Değişik : 19/9/1978 - 674 S. Karar/1 md.)

Danışma Kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının başkanlığında siyasi parti grup başkanları veya vekillerinden birisi veya onların yazılı olarak görevlendirdiği birer milletvekilinden kurulur.

Bu Kurul, İçtüzükte kendisine verilen görevleri yerine getirir ve Başkanın istemi üzerine danışma niteliğinde görüş bildirir.

Gerektiğinde bir Hükümet temsilcisi veya Meclis Başkanvekilleri de Danışma Kuruluna çağırılabilir.

Danışma Kurulu, Başkanının gerekli görmesi veya bir siyasi parti grubu başkanlığının istemi üzerine en geç yirmidört saat içinde Başkan tarafından toplantıya çağırılır.

İçtüzükte Danışma Kurulunun tespitine, teklifine veya görüş bildirmesine bağlanmış olan bütün hallerde, Danışma Kurulu, yapılan ilk çağırıda toplanamaz, oy birliğiyle tespit, teklif yapamaz veya görüş bildiremezse, Meclis Başkanı veya siyasi parti grupları ayrı ayrı, istemlerini doğrudan Genel Kurula sunabilirler. Bu durumda istemin oylanması ilk birleşimin gündemindeki Başkanlık sunuşlarında yer alır ve Genel Kurul işaret oyuyla karar verir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Komisyonlar

Komisyonların adları:

Madde 20 – (Değişik : 16/5/1996-424 S. Karar/7 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonları şunlardır:

1. Anayasa Komisyonu;
2. Adalet Komisyonu;
3. Milli Savunma Komisyonu;
4. İçişleri Komisyonu;
5. Dışişleri Komisyonu;
6. Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu;
7. Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu;
8. Çevre Komisyonu;

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, 18 inci maddede yer alan "on milletvekili", "yirmi milletvekili" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

9. Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu;
10. Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu;
11. Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu;
12. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını inceleme Komisyonu;
13. Dilekçe Komisyonu;
14. Plan ve Bütçe Komisyonu;
15. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu;
16. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu.

(14) ve (15) inci bentlerdeki komisyonlar hariç, komisyonların her birinin üye sayısı, Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca işaret oyuyla belirlenir.

Komisyonlar için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yıldır. Görev süreleri yenileri seçilinceye kadar devam eder.⁽¹⁾

Parti gruplarının komisyonlarda temsili:

Madde 21 – Başkan, 11 inci maddenin ilk fıkrasında belirtilen oranlara göre, komisyonlarda da siyasi parti gruplarına düşen üye sayısını tespit eder.

Bir siyasi parti grubu, herhangi bir komisyonunda kendisine düşen üyelikten vazgeçebilir.

Siyasi parti grupları, adaylarını belli edilecek bir süre içerisinde Başkanlığa bildirirler. Bütün komisyonlar için, siyasi parti gruplarının bildirilen adayların isimlerini gösterir listelerin Genel Kurulca, işaret oyu ile onaylanması suretiyle seçim tamamlanmış olur.

Plan ve Bütçe Komisyonu ve Dilekçe Komisyonu üyeliğine seçilen milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı ve Bakanlar Kurulu üyeleri, Meclis Komisyonlarında görev alamazlar.⁽²⁾

Komisyon üyeliklerinde boşalma:

Madde 22 – Bir komisyonun üyeliklerinde boşalma olursa yenisi seçilinceye kadar komisyonun görev ve yetkisi aynen devam eder.

Noksan üyelik en kısa zamanda tamamlanır.

Mensubu olduğu siyasi parti ile üyelik bağı sona eren veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup kurma hakkını kaybeden bir siyasi partiye mensubolan milletvekilinin, komisyon üyeliği kendiliğinden sona erer.

Genel Kurulda siyasi parti gruplarının oranlarında değişiklik olması sonucunda bunların bir komisyonunda sahip oldukları üyeliklerin sayısı değişen oranlara uymuyorsa, Başkan bu durumu tespit eder. Bunun üzerine 21 inci madde uyarınca gereken işlem yapılır.

Komisyonlara havale, esas ve tali komisyonlar

Madde 23 – (Değişik: 16/5/1996-424 S. Karar/8 md.)

Tasarı, teklif veya kanun hükmünde kararnamelemlerin hangi komisyonlarda görüşüleceği, esas ve tali komisyonların hangisi olacağı, işin komisyonlara havalesi sırasında Başkanlık tarafından tespit edilir.

Raporu Genel Kurul görüşmelerine esas olacak komisyona esas komisyon denir. Tali komisyonlar, işin kendilerini ilgilendiren yönü veya maddeleri üzerinde esas komisyona görüş bildiren komisyonlardır.

(1) Bu fıkarda geçen "yasama yılıdır" ibaresi 9/10/2007 tarihli ve 902 sayılı TBMM Kararının 1 inci maddesiyle "yıldır" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(2) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddede yer alan "Türkiye Büyük Millet Meclisi" ibaresi ile "Karma" ibareleri metinden çıkarılmıştır.

Başkanlıkça, esas komisyona ve diğer komisyonlara havale birlikte yapılır.

Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler.

Tali komisyonlarca süresi içinde görüş bildirilmemesi; esas komisyonun raporunu hazırlamasına engel değildir.

Komisyon başkanı, başkanvekili, sözcü ve katibinin seçimi: ⁽¹⁾

Madde 24 – Üye seçimi tamamlanınca, komisyonlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından toplantıya çağırılırlar.

Bu toplantıda komisyonlar, başkan, başkanvekili, sözcü ve katiplerini seçerler.

Bu seçim için toplantı yetersayısı, komisyon üye tamsayısının salt çoğunluğudur.

Seçim gizli oyla yapılır. Seçilmek için, toplantıda hazır bulunanların salt çoğunluğunun oyu gereklidir.

Gereken hallerde, komisyon başkanının teklifi üzerine belli bir konu için özel sözcüler veya bir özel katip toplantıda hazır bulunanların salt çoğunluğunun oyu ile seçilir.

(Ek: 16/5/1996-424 S.Karar/9 md.) Yeni kurulan bir hükümetin güven oyu almasından itibaren on gün içinde iktidar grubu veya gruplarının istemi üzerine komisyonların başkan, başkanvekili, sözcü ve katip seçimleri yenilenir.

Tatil ve ara verme sırasında komisyonların çalışması:

Madde 25 – Hangi komisyonların tatil ve ara verme sırasında çalışacağı, Başkanın teklifi üzerine Genel Kurulca tespit edilir.

Komisyonların toplantıya çağırılması:

Madde 26 – Komisyonlar, kendi başkanlarınca toplantıya çağırılır.

Zorunluk olmadıkça komisyon toplantısı için çağrı, en az iki gün önceden yapılır. Bu çağrıda komisyon başkanınca hazırlanan gündem de belirtilir. Ancak, komisyon gündemine hakimdir. **(Ek ibare: 16/5/1996-424 S. Karar/10 md.)** üyeleri tarafından gündeme alınması teklif edilen işler hakkında karar verir.

Bu çağrı ve gündem komisyon üyelerine, Başbakanlığa, ilgili bakanlıklara ve parti gruplarına ve diğer ilgili komisyonların başkanlıklarına ve teklifleri gündemde yer alan kanun teklifi sahibi Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden ilk imza sahibine gönderilir; ayrıca ilan tahtasına asılır.

(Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/10 md.) Üyelerinin üçte biri tarafından Komisyona teklif edilecek gündem üzerine de komisyonlar, Başkanlarınca toplantıya çağırılır.

Komisyon başkanı, toplantı ve karar yeter sayısı:

Madde 27 – Komisyonlar, başkanlarının yönetiminde çalışır. Başkan bulunmadığı zaman başkanvekili, o da yoksa sözcü, komisyona başkanlık eder.

Komisyonlar, üye tamsayısının üçte biri ile toplanır ve hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu ile karar verir.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, 24 üncü maddenin tamamı metinden çıkarılmış, 25 inci madde numarası 24 olarak değiştirilmiş ve madde numaraları buna göre teselsül ettirilmiştir.

Komisyonlara devam:

Madde 28 – Komisyon üyeleri, komisyon toplantılarına devam mecburdurlar. Komisyon devam cetvelleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve siyasi parti grubu başkanlıklarına sunulur.

İzinsiz veya özürsüz olarak üst üste üç toplantıya veya bir yıl içindeki toplantıların üçte birine katılmayan komisyon üyesi, mensubu olduğu siyasi parti grubunca komisyondan geri çekilebilir.

Bu suretle boşalan üyelik en kısa zamanda tamamlanır.

Komisyonlarda söz alma:

Madde 29 – Komisyonlarda istem sırasına göre söz verilir.

Komisyon başkanı ve komisyondaki Hükümet temsilcisi, söz sırasına bağlı değildir. Komisyonca çağrılmış uzmanlara, komisyon başkanı, gerekli gördüğü zaman söz verebilir.

Komisyonlarda Hükümetin temsili ve uzman çağırılması:

Madde 30 – Komisyon toplantılarına Başbakan veya bir bakan katılabilir. Başbakan veya bakan, gerekli görürse, kendi yerine, yüksek dereceli bir kamu görevlisine yazılı temsil yetkisi verebilir.

Komisyonlar fikirlerini almak üzere uzmanlar çağırma yetkisine sahiptirler.

Komisyon toplantılarına girebilecek olanlar:

Madde 31 – Komisyon toplantıları Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine, Bakanlar Kurulu üyelerine ve Hükümet temsilcilerine açıktır.

Komisyonlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve Bakanlar Kurulu üyeleri söz alabilirler. Ancak, komisyon üyeleri dışında kimse değişiklik önerileri veremez ve oy kullanamaz.

Her milletvekili üyesi olmadığı bir komisyonun belgelerini görüp okuyabilir. ⁽¹⁾

Komisyonlarda kapalı oturum:

Madde 32 – Bir komisyonda kapalı oturum yapılmasını ilgili bakan yahut komisyon üyelerinin üçte biri isteyebilir.

Kapalı oturumda komisyon üyelerinden ve bakanlardan başkası bulunamaz.

Kapalı oturum yapılması, görüşmelerin sır olarak saklanmasına söz vermek demektir.

Komisyon tutanakları:

Madde 33 – Komisyon katibi görüşmelerin tutanak özetini düzenler ve komisyon başkanı ile birlikte imzalar. Bu tutanak özetine oturumda hazır bulunan komisyon üyeleri, varsa yazılı itirazlarını ekleyebilirler.

Komisyon katibinin bulunmadığı hallerde, hazır bulunan en genç komisyon üyesi, geçici olarak katiplik görevini yerine getirir.

Komisyon karar verirse, tam tutanak tutulur.

Görüş alma, görüş bildirme:

Madde 34 – Bir komisyon, kendisine havale edilen tasarı veya teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak tasarı veya teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddede yeralan "teklifte imzası bulunan senatörler" ibaresi metinden çıkarılmıştır.

Bir komisyon, kendisine havale edilen tasarı veya teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, tasarı veya teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir.

Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir tasarı veya teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o tasarı veya teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir.

Böyle hallerde, ilgili her iki komisyon aynı görüşte iseler, Meclis Başkanı gereğini yerine getirir ve Genel Kurula bilgi verir.

İki komisyon arasında uyuşmazlık çıkarsa, mesele Meclis Başkanı tarafından Genel Kurula sunulur ve görüşme yoluyla halledilir.

Komisyonların yetkisi, toplantı yeri ve zamanı:

Madde 35 – Komisyonlar, kendilerine havale edilen kanun tasarı veya tekliflerini aynen veya değiştirerek kabul veya reddedebilirler; birbirleriyle ilgili gördüklerini birleştirerek görüşebilirler ve Türkiye Büyük Millet Meclisi binasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca kendilerine ayrılan salonlarda toplanırlar.

Ancak, komisyonlar, 90 ncı maddedeki özel durum dışında kanun teklif edemezler, kendilerine havale edilenler dışında kalan işlerle uğraşamazlar, Başkanlık Divanının kararı olmaksızın Genel Kurulun toplantı saatlerinde görüşme yapamazlar ve kanun tasarı ve tekliflerini bölerek ayrı ayrı metinler halinde Genel Kurula sunamazlar.

(Ek: 10/4/2003-766 S.Karar/2 md.) Komisyonlar, Cumhurbaşkanınca yayımlanması kısmen uygun bulunmayan ve bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilen kanunların sadece uygun bulunmayan maddelerini görüşebilir. Bu durumda, sadece uygun bulunmayan maddelerle ilgili görüşme açılır.

Bekleme süresi:

Madde 36 – Komisyonlara havale edilen işlerin görüşülmesine havale tarihinden itibaren kırksekiz saat sonra başlanabilir. Komisyona havale edilen evrak, komisyon başkanlığınca re'sen veya komisyon üyelerinden beşi tarafından yazıyla istenirse, bastırılarak komisyon üyelerine dağıtılır. Bu takdirde, söz konusu süre, dağıtım tarihinden itibaren başlar.

Danışma Kurulunun tavsiyesi veya bir kanun tasarı veya teklifinin tümünün veya belli hükümlerinin komisyona geri alınması veya geri verilmesi hallerinde, yukarıdaki fıkrada yazılı süre kaydına uyulmayabilir.

Komisyonlarda inceleme süresi:

Madde 37 – (Değişik:16/5/1996-424 S. Karar/11 md.)

Tasarı veya tekliflerle kanun hükmünde kararnamelerin esas komisyonlara havale gününden itibaren en geç kırkbeş gün içinde sonuçlandırılması gerekir.

Bu sürenin bitiminde, tasarı, teklif ve kanun hükmünde kararnamenin doğrudan Genel Kurul gündemine alınmasını Hükümet veya teklif sahipleri isteyebilirler. Bu istemler üzerine komisyon, Hükümet, teklif sahibi ve bir milletvekili beşer dakikayı geçmemek üzere söz alabilir. Genel Kurul işaret oyuyla karar verir.

Süresi içinde komisyonda görüşülmeyen kanun hükmünde kararnameler, doğrudan Genel Kurul gündemine alınmak üzere Meclis Başkanlığınca Danışma Kuruluna götürülür.

Başkanlıkça esas komisyon dışında, tali komisyonlara da havale edilmiş olan bir konu bu komisyonlarca on gün içinde sonuçlandırılır. Bu süre Başkanlıkça kısaltılabileceği gibi komisyonun müracaatı halinde en çok on gün daha uzatılabilir.

Anayasa'ya uygunluğun incelenmesi:

Madde 38 – Komisyonlar, kendilerine havale edilen tasarı veya tekliflerin ilk önce Anayasa'nın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler.

Bir komisyon, bir tasarı veya teklifin Anayasa'ya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder.

Erteleme:

Madde 39 – Bir kanun tasarı veya teklifinin görüşülmesi sırasında, Hükümet temsilcisinin bulunmaması sebebiyle, komisyon gerekli görürse, görüşme bir defaya mahsus ertelenebilir. Erteleme yazı ile Başbakanlığa veya ilgili bakanlığa bildirilerek, gelecek toplantıda ilgili temsilcinin hazır bulundurulması istenir.

Başbakanlığa haber verme:

Madde 40 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilen kanun teklifleri, derhal Başbakanlığa gönderilir.

Bakanlıklarla yazışma:

Madde 41 – Komisyonlar, bütün bakanlıklarla doğrudan doğruya yazışabilirler ve kendilerine havale edilen işlerin sonuçlandırılması için gerekli bilgiler bakanlıklardan isteyebilirler.

Komisyon raporları:

Madde 42 – Komisyonlar, karara bağlandıkları işler için birer rapor düzenlerler. Rapor başkan veya komisyon sözcüsü yahut o iş için seçilen özel sözcü tarafından yazılır. Raporda konu hakkında komisyonun düşünceleri ile komisyonca yapılan değişikliklerin gerekçeleri yer alır.

Raporlar konu hakkındaki son oylamaya katılan komisyon üyelerince imzalanır.

Daha önceki toplantılara katılmış olup tasarı veya teklifin tümünün son oylamasında hazır bulunamayan komisyon üyeleri varsa gerekçeli muhalefetlerini de yazarak raporu imzalayabilirler. Bu durumda olan üyelerin son toplantıya katılmadıkları belirtilir.

Komisyon raporunda imzası bulunan komisyon üyesi, diğer komisyonlarda ve Genel Kurulda, çekimser veya aykırı olduğunu rapor metninde yazıyla belirttiği hususlar dışında, sözcüden soru soramaz ve komisyon raporuna aykırı konuşma yapamaz.

Komisyon raporları bastırılıp milletvekillerine dağıtılır ve Genel Kurulda görüşülmesine başlandığı ilk birleşimin tutanağına eklenir.

Komisyon raporunun tümüne veya belli kısımlarına çekimser veya muhalif kalan komisyon üyeleri rapora çekimserlik veya aykırılık görüşlerini eklemek hakkına sahiptirler. Bu üyeler, raporda tasarı veya teklifin hangi maddesine aykırı olduklarını yazmak zorundadırlar.

Üyeler, komisyon raporuna katılmakla beraber, raporda yer almayan görüşlerini rapora eklemek hakkına da sahiptirler. **(Ek Cümle: 16/5/1996-424 S. Karar/1 md.)** Şu kadar ki, bu haklarını Komisyon Başkanının belirleyeceği uygun süre içinde kullanmaları gerekir.

Komisyonlarda yeniden görüşme:

Madde 43 – Komisyon, bir gündem maddesinin görüşülmesini tamamlamadan önce, o konu ile ilgili belli bir hususun yeniden görüşülmesini, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğunun oyuyla kararlaştırabilir.

Komisyon, belli bir gündem maddesinin görüşülmesini tamamladıktan sonra, aynı konunun komisyonda yeniden görüşülmesi, komisyon raporu Meclis Başkanlığına verilmeden önce, komisyon üye tamsayısının salt çoğunluğunun gerekçeli ve yazılı istemi üzerine bir defa için mümkündür.

Eski raporun benimsenmesi:

Madde 44 – Seçimi yenilenen komisyon, aynı komisyonca daha evvel verilmiş rapor hakkında yeni bir karar alacağını, görev bölümü yaptıktan sonra en geç bir ay içinde Meclis Başkanlığına bildirmemiş olursa eski raporu benimsemiş sayılır.

Genel Kurulda komisyonların temsili:

Madde 45 – Komisyonlar, Genel Kurulda başkan veya başkanvekili veya o konu için seçilmiş özel sözcü veya sözcüler tarafından temsil olunurlar. Komisyon sıralarında, toplantı yetersayısını temin edecek sayıda komisyon üyesi yer almamışsa, komisyon temsilcisi; komisyon metninin değiştirilmesini isteyen önergelerin reddini veya komisyona iadesini isteyebilir.

Komisyon toplantılarının düzeni:

Madde 46 – Bir komisyonda söz kesilir, şahsiyatla uğraşılır ve düzeni bozma hareketlerinden bulunulursa komisyon başkanı düzeni sağlar; gerekiyorsa toplantıya ara verir veya erteleyerek durumu gereği yapılmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına bildirir.

Komisyonlar bülteni:

Madde 47 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı yılda iki defa komisyonlar bülteni yayımlar. Bu bültende, komisyonlara havale edilmiş veya komisyonlarca Genel Kuruldan geri alınmış yahut Genel Kurulca komisyonlara geri verilmiş işlerin hangi safhada olduğu belirtilir. Bu bülten, Genel Kurul tutanağına eklenir.

Arşive verilecek komisyon dosyaları:

Madde 48 – Konu, Türkiye Büyük Millet Meclisince nihai olarak karara bağlandıktan sonra, komisyonlara havale edilen dosyalar ile bu işlerle ilgili komisyon tutanakları, komisyon başkanlığınca yazılmış yazılar, komisyona gelen yazı ve önergeler, o dosya ile birlikte arşivde saklanmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Genel Kurul Çalışmaları

Gündem:

Madde 49 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun gündemi şu kısımlardan ibarettir.

1. Başkanlığın Genel Kurula sunuşları.
2. Özel gündemde yer alacak işler.
3. Seçim.
4. Oylaması yapılacak işler.
5. Meclis Soruşturması Raporları ⁽¹⁾
6. Genel Görüşme ve Meclis Araştırması yapılmasına dair öngörüşmeler.
7. Sözlü sorular.
8. Kanun tasarı ve teklifleri ile komisyonlardan gelen diğer işler.

Danışma Kurulunun teklifi ve Genel Kurulun onayı ile 6. ve 7. kısımların her biri için haftanın belli bir gününde belli bir süre ayrılabilir.

3. ve 4. kısımlardaki seçimler ve oylamalar içinde haftanın belli bir günü ayrılabilir.

Gündemdeki işlerin görüşme sırası Başkanlıkça alınış tarihlerine göre tespit edilir.

Başkanlıkça lüzum görülen hallerde, 8. bentteki işlerin görüşme sırası Danışma Kurulunca Genel Kurula teklif olunabilir. Hükümet, esas komisyonlar ve kanun teklifi sahiplerinin bu konu ile ilgili istemleri de Danışma Kurulunda görüşülür.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddeye 5 inci bent eklenmiş, diğer bent numaraları teselsül ettirilmiştir.

Danışma Kurulunun bu konudaki görüşü Genel Kurulun onayına sunulur.

Başkan birleşimi kapatırken, gündemde bulunan hususlardan hangilerinin gelecek birleşimde veya birleşimlerde görüşüleceğini Genel Kurula bildirir. Bu husus ayrıca ilan tahtasında ilan edilir

Danışma Kurulunun görüşü alınıp, Genel Kurulca kararlaştırılmadıkça, Başkan tarafından görüşüleceği önceden bildirilmeyen hiç bir husus, Genel Kurulda konuşulamaz.

Özel gündem:

Madde 50 – Danışma Kurulu, Anayasa ve İçtüzüğü'nün emredici hükümleri gereğince, belli bir sürede sonuçlanması gereken, muayyen bir veya birkaç konunun yer alacağı özel gündemler ve görüşme günleri tespit edebilir. Bu konular, özel gündemde Başkanlık sunuşundan sonra yer alır. Özel gündem maddelerinden sonra, genel hükümler gereğince tespit olunmuş gündem maddelerine yer verilir.

Gelen kağıtlar listesi:

Madde 51 – Başkanlığa gelen kanun tasarı ve teklifleri resmi tezkereler ve komisyon raporları ile soru, genel görüşme, Meclis araştırması, Meclis Soruşturması ve gensoru önergeleri, gelen kağıtlar listesinde yayımlanır. Bunlardan Genel Kurula sevk edilenler bu listede ayrıca belirtilir. Başkanlığa geliş tarihleri de ayrıca gösterilir. ⁽¹⁾

Gelen kağıtlar Meclisin toplantı günleri dağıtılır ve tutanağa eklenir.

Gelen kağıtlar, tatile rastlamadığı takdirde, Cumartesi ve Pazar hariç, hergün yayımlanır, ilan tahtasına asılır ve ilk birleşim tutanağına eklenir.

Genel Kurulda bekletilme süresi:

Madde 52 – Genel Kurula sevk edilen bir komisyon raporu veya herhangi bir metin, aksine karar alınmadıkça dağıtım tarihinden itibaren kırksekiz saat geçmeden görüşülemez.

Bu süre geçmeden gündeme alınması, gündemdeki kanun tasarı ve teklifleri ile komisyonlardan gelen diğer işlerden birine öncelik verilerek bu kısmın ilk sırasına geçirilmesi, Hükümet veya esas komisyon tarafından gerekçeli olarak Genel Kuruldan istenebilir. Bu takdirde, Genel Kurul, işaret oyuyla karar verir.

Teşekkür, tebrik ve temenniler:

Madde 53 – Tebrik, teşekkür, takdir ve temenni gibi hususlara dair yazılar ve telgraflar ilan tahtasına asılır ve tam veya özet yahut sadece zikredilmek suretiyle tutanağa eklenir.

Genel Kurulun saygı duruşunu gerektirecek haller Başkanlık Divanınca kararlaştırılır.

Toplantı günleri:

Madde 54 – Resmi tatile rastlamadığı takdirde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu, Salı, Çarşamba, Perşembe günleri saat 15.00 ten 19.00 a kadar toplanır.

Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurul, toplantı hafta, gün vesaatlerini değiştirebileceği gibi, diğer günlerde de toplantı yapılmasına karar verebilir. ⁽²⁾

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddede yer alan "Meclis Araştırması" ibaresinden sonra gelmek üzere "Meclis Soruşturması" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

(2) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddenin ikinci fıkrasındaki "toplantı" ve "gün" kelimeleri arasına "hafta" kelimesi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Birleşimin açılması ve kapanması:

Madde 55 – Başkan oturumu açar ve gerekirse kapatır. Oturumun devamınca Başkanlık makamı ve Katip Üyelikleri boş kalmaz.

Zorunlu hallerde, o birleşim için geçerli olmak kaydıyla ve sona ermek üzere olan işlerin tamamlanması amacıyla oturumun uzatılmasına Genel Kurulca karar verilebilir.

Kıyafet:

Madde 56 – Başkanlık kürsüsünde Başkan, beyaz kelevbek kıyafet ve siyah yelek üstüne siyah firak giyer. Görevli Katip Üyeleri de, koyu renk elbise giyerler.

Genel Kurul salonunda yer alan milletvekilleri bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Teşkilatı memurları ve diğer kamu personeli ceket giymek ve kıyafet takmak zorundadırlar. Bayanlar tayyör giyerler.

Görevlilerin kıyafeti Başkanlık Divanınca tespit edilir.

Yoklama:

Madde 57 – Başkan birleşimi açtıktan sonra tereddüde düşerse yoklama yapar.

Görüşmeler sırasında işaretle oylamaya geçilirken, yirmi milletvekili ayağa kalkmak veya önerge vermek suretiyle yoklama yapılmasını isteyebilir.

Yoklama, elektronik oy düğmelerine basmak veya Başkan lüzum gördüğü zamanda okunmak suretiyle yapılır.

Yoklama sonucunda, üye tamsayısının en az üçte birinin mevcut olmadığı anlaşılırsa, oturum en geç bir saat sonrasında ertelenebilir. Bu oturumda da toplantı yeter sayısı yoksa, birleşim kapatılır. ⁽¹⁾

Geçen tutanak hakkında konuşma:

Madde 58 – Bir milletvekili veya bakan kendisine ait olup geçen birleşim tutanağında yer alan bir beyanın düzeltilmesi hakkında söz isterse, Başkan, beş dakikayı geçmemek üzere söz verir.

Gündem dışı konuşma:

Madde 59 – Meclis Genel Kuruluna duyurulmasında zaruret görülen olağanüstü acele hallerde beşer dakikayı geçmemek üzere, Başkanın takdiriyle en çok üç kişiye gündem dışı söz verilebilir. Hükümet bu konuşmalara cevap verebilir.

Hükümet, olağanüstü acele hallerde gündem dışı söz isterse, Başkan, bu istemi yerine getirir. Hükümetin açıklamasından sonra, siyasi parti gurupları birer defa ve onar dakikayı aşmamak üzere, konuşma hakkına sahiptirler. **(Ek Cümle: 16/5/1996 - 424 S. Karar/12 md.)** Grubu bulunmayan milletvekillerinden birine de beş dakikayı geçmemek üzere söz verilir.

Söz alma, konuşmalar ve yazılı konuşmalar:

Madde 60 – Adını önceden kaydettirmeyen veya oturum sırasında Başkandan söz almıyan hiç kimse konuşamaz.

Gündemde bulunan veya belli bir günde görüşme konusu olacağı Anayasa, kanun veya içtüzük gereğince bilinen konular dışında, Katip Üyeler söz alma istemi kaydedemezler.

Konuşma, Başkanlığa ve Genel Kurula hitab edilerek kürsüden yapılır.

Pek kısa bir sözü olduğunu belirten üyeye Başkan, yerinden konuşma izni verebilir.

Yazılı bir konuşmanın, kürsüden okunması veya Başkanın izni ile bir Katip Üyeye okutturulması mümkündür.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddede yer alan "salt çoğunluğun mevcut olmadığı anlaşılırsa" ibaresi, "en az üçte birinin mevcut olmadığı anlaşılırsa" olarak, "on" sayısı da "yirmi" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Görüşme sırasında Hükümetten veya komisyondan soru sormak isteyenler, sorularını yerlerinden sorarlar. **(Ek cümle: 7/2/2001-713 S.Karar/1 md.)** Soru ve cevap süresi on dakika ile sınırlıdır.⁽¹⁾

Sorular, konuşmalar bittikten sonra sıra ile sorulur.

İçtüzükte başka bir süre belirtilmemiş veya aksi Danışma Kurulunun teklifiyle Genel Kurulca kararlaştırılmamışsa siyasi parti grupları, komisyon ve Hükümet adına yapılan konuşmalar yirmi, üyeler tarafından yapılan konuşmalar ondakika ile sınırlıdır. İkinci defa yapılacak konuşmalarda süre bunun yarısı kadardır.

Söz sırası ve söz sırasını değiştirme:

Madde 61 – Söz, kayıt veya istem sırasına göre verilir. Genel Kurul gerekli görürse, görüşme konusunun lehinde, aleyhinde ve üzerinde olmak üzere sırayla söz verilir.

Başkan, görüşmeye başlamadan önce, söz sırasına göre söz alanların adlarını okutur.

Hükümete, esas komisyona ve siyasi parti gruplarına, söz almada öncelik tanınır. İlk öncelik esas komisyona, ikinci öncelik Hükümete, üçüncü öncelik siyasi parti gruplarına aittir. Siyasi parti gruplarına istem sırasına göre söz verilir.

Grup sözcüleri, yetki belgelerini Başkanlığa vermek zorundadırlar.

Son söz milletvekilidir.

Bir milletvekili, söz sırasını diğerine verebilir. Söz sırasını bir başkasına veren milletvekili, bundan faydalanan milletvekilinin sırasında konuşabilir.

Hükümetin temsili:

Madde 62 – Her görüşmenin başından sonuna kadar, Hükümet adına görüş bildirmek üzere Başbakan veya ilgili bakan veya zorunlu hallerde yetkilendirilmiş birinci derecede sorumlu daire amirlerinden bir kamu görevlisi hazır bulunur. Bu kimseler görüşmenin başında hazır değillerse, o konudaki görüşme bir defalık gelecek birleşime bırakılır.

Sayıştay Başkanı veya yetkilendireceği daire başkanı ya da üye, gerektiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde açıklama yapabilir.

Usul hakkında konuşma:

Madde 63 – Görüşmeye yer olup olmaması, Başkanı gündeme veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışma usullerine uymaya davet, bir konuyu öne alma veya geriye bırakma gibi usule ait konular, diğer işlerden önce konuşulur.

Bu yolda bir istemde bulunulursa, onar dakikadan fazla sürmemek şartıyla, lehte ve aleyhte en çok ikişer kişiye söz verilir.

Bu görüşme sonucunda oya başvurmak gerekirse, oylama işaretle yapılır.

Başkanın görüşme ve oylamalara katılmaması:

Madde 64 – Genel Kurula başkanlık eden Başkan veya Başkanvekili, asıl konu görüşülürken ve oylanırken hiçbir surette görüşünü açıklayamaz.

Başkan veya Başkanvekilleri, görevlerinin yerine getirilmesinin gerektirdiği haller dışında tartışmalara katılamazlar; kişisel savunma hakları saklıdır.

(1) Bu ek cümle, Ana. Mah.nin 31/1/2002 tarihli ve E.2001/29,K.2002/24 sayılı kararıyla kararın Resmi Gazete'de yayım tarihi olan 18/6/2002 tarihinden başlayarak 3 ay sonra yürürlüğe girmek üzere iptal edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı oy kullanamaz.

Başkanvekilleri oturuma başkanlık yapmadıkları zaman, oy kullanabilir ve oyunun rengini belirtmek üzere söz alabilirler.

Görüşmelere katılmak isteyen bir Katip Üye Başkanlık kürsüsünde görevli ise, yerini bir diğerine bırakmak zorundadır.

Görüşmelerde genel düzen:

Madde 65 – Genel Kurulda söz kesmek, şahsiyatla uğraşmak ve çalışma düzenini bozucu hareketlerde bulunmak yasaktır.

Başkanın söz kesmesi:

Madde 66 – Kürsüdeki üyenin sözü ancak Başkan tarafından, kendisini İçtüzüğe uymaya ve konudan ayrılmamaya davet etmek için kesilebilir.

İki defa yapılan davete rağmen, konuya gelmeyen milletvekilinin aynı birleşimde o konu hakkında konuşmaktan menedilmesi, Başkan tarafından Genel Kurula teklif olunabilir.

Genel Kurul, görüşmesiz işaret oyu ile karar verir.

Konuşma üslubu:

Madde 67 – Genel Kurulda kaba ve yaralayıcı sözler söyleyen kimseyi Başkan derhal, temiz bir dille konuşmaya, buna rağmen temiz bir dil kullanmamakta ısrar ederse kürsüden ayrılmaya davet eder. Başkan, gerekli görürse, o kimseyi o birleşimde salondan çıkartabilir.

Başkanlığa gelen yazı ve önerelerde kaba ve yaralayıcı sözler varsa, Başkan, gereken düzeltmelerin yapılması için, o yazı veya önergeyi sahibine geri verir.

Gürültü ve kavga:

Madde 68 – Başkan, görüşmeler sırasında gürültü veya kavga çıkar ve bu nedenle çalışma düzenini kuramazsa, kürsüde ayağa kalkarak, toplantıya ara vereceğini ihtar etmek suretiyle gerekli gayreti gösterir; buna rağmen gürültü ve kavga devam ederse oturuma en çok bir saat ara verir.

Oturumun yeniden açılmasında gürültü veya kavgaya son verilemiyorsa, Başkan birleşimi kapatır.

Açıklama hakkı:

Madde 69 – Şahsına sataşılın veya ileri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüş kendisine atfolunan Hükümet, komisyon, siyasi parti grubu veya milletvekilleri, açıklama yapabilir ve cevap verebilir.

Açıklama ve cevaplar için Başkan, aynı oturum içinde olmak üzere söz verme zamanını takdir eder.

Bu suretle söz almak isteyen, ne sebepten dolayı konuşmak istediğini Başkana bildirir. Başkan, söz verip vermemek gerektiğini takdir eder. Başkanlıkça kendisine söz verilmeyen kimse direnirse, Genel Kurul, bu konuda görüşmesiz ve işaret oyuyla karar verir.

Kapalı oturumlar:

Madde 70 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu, Başbakanın veya birbakanın veya bir siyasi parti grubunun yahut yirmi milletvekilinin yazılı istemi üzerine kapalı oturum yapabilir. ⁽¹⁾

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu fıkrada yeralan onbeş sayısı yirmi olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Kapalı oturum önergesi verilince, kapalı oturumda bulunabilecek şahıslar dışında herkes, toplantı salonundan çıkarılır. Salon boşaldıktan sonra kapalı oturum önergesinin gerekçesi dinlenir. Bu gerekçe Hükümet adına Başbakan veya bir bakan veya siyasi parti grubu sözcüsü veya önergedeki birinci imza sahibi milletvekili yahut onun göstereceği bir diğer imza sahibi milletvekili tarafından açıklanır. Genel Kurul işaret oyuyla karar verir.

Yukardaki fıkrada söz konusu görüşmelerin tutanakları Katip Üyelerce tutulur. Ancak, Genel Kurul uygun görürse, yeminli stenolar bu görevi yerine getirebilirler.

Bakanlar ve dinleyici olarak Cumhurbaşkanı kapalı oturumlarda bulunabilirler.

Kapalı oturum sırasındaki görüşmeler hakkında, kapalı oturumda bulunanlar ve bulunma hakkına sahip olanlar tarafından hiçbir açıklama yapılamaz. Bunlar Devlet sırrı olarak saklanır.

Kapalı oturumu gerektirmiş olan sebep ortadan kalkınca, Başkan, açık oturuma geçilmesini teklif eder. Genel Kurul işaret oyuyla karar verir.

Kapalı oturum tutanakları:

Madde 71 – Kapalı oturum tutanaklarının birleştirilmesinden sonra, kapalı bir oturum akdedilerek eski tutanak özeti okunur. Özetle birlikte tutanak bir zarfakonarak hazır bulunan Katip Üyeler tarafından hemen mumla mühürlenir ve Meclis arşivine verilir.

Kapalı oturum tutanakları ve özetleri, kapalı oturum tarihinden itibaren on yıl geçtikten sonra yayımlanabilir. Bunların daha önce veya sonra yayımlanması hususunda Genel Kurul, Danışma Kurulunun teklifi üzerine işaret oyuyla karar verir.

Görüşmelerin tamamlanması:

Madde 72 – Tüzükte başkaca bir hüküm yoksa, her konuda, her siyasi parti grubunun grubları adına ve iki üyenin kendileri adına birer defa konuşma hakları vardır. Bu konuşmalar yapıldıktan sonra görüşmelerin devam etmesine dair önerge verilmemişse, Başkan görüşmelerin tamamlandığını bildirir.

Görüşmelerin devam etmesine dair önerge verilmiş ve bu önerge de Genel Kurulun işaret oyuyla kabul edilmiş ise, 1. fıkraya gereğince siyasi parti gruplarına ve milletvekillerine ikinci defa konuşma hakkı doğar.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Kanunların yapılması

Kanun tasarıları ve komisyonlara havale:

Madde 73 – Hükümetçe hazırlanan kanun tasarıları bütün bakanlarca imzalanmış olarak ve gerekçesi ile birlikte Meclis Başkanlığına sunulur.

Gerekçede tasarımın tümü ve maddeleri hakkında bilgiler, kaldırılması veya eklenmesi istenilen hükümlerin neler olduğu ve neden kaldırılması, değiştirilmesi veya eklenmesi gerekli görüldüğü açıkça gösterilmek lazımdır.

Başkan, gelen tasarıları ilgili komisyonlara doğrudan doğruya havale eder ve bunu tutanak dergisine ve ilan tahtasına yazdırır.

Bu havaleye bir milletvekili itiraz etmek isterse oturumun başında söz alır.

Kanun teklifleri:

Madde 74 – Milletvekillerince verilen kanun tekliflerinde bir veya daha çok imza bulunabilir.

Kanun teklifleri de, gerekçesi ile birlikte Başkanlığa verilir.

Komisyonlar, şartlarına uymayan Kanun tekliflerini, sahiplerine tamamlatmaya yetkilidirler.

Kanun teklifleri, Başkanlıkça komisyonlara doğrudan doğruya havale edilir.

Geri alma ve benimseme:

Madde 75 – Hükümet veya teklif sahibi verilen kanun tasarısı veya tekliflerini gündeme alınmadan evvel Genel Kurula bilgi verilmek şartıyla geri alabilirler.

Şu kadar ki, bu tasarı veya kanun tekliflerini diğer bir üye veya esas komisyon üzerlerine alırlarsa görüşmeye devam olunur.

Bu tasarı ve teklifler gündeme alınmışlarsa geri alınmaları için Genel Kurulun karar vermesi gerekir.

Reddedilen kanun tasarısı ve tekliflerinin yeniden verilememesi:

Madde 76 – Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından reddedilmiş olan kanun, tasarı veya teklifleri, red tarihinden itibaren bir tam yıl geçmedikçe Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı yasama dönemi içinde yeniden verilemez. ⁽¹⁾

Seçimlerin yenilenmesi halinde tasarı ve tekliflerin durumu:

Madde 77 – Bir yasama döneminde sonuçlandırılmamış olan kanun tasarısı ve teklifleri hükümsüz sayılır. Ancak, Hükümet veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri bu tasarı veya teklifleri yenileyebilirler. **(Ek cümle: 2/6/2007-894 S.Karar/1 md.)** Yenilenen tasarı veya teklifin tümü üzerindeki görüşmelerden sonra önceki dönemlere ait rapor ve metinler, açıkça belirtilmek kaydıyla, komisyonca benimsenebilir.

Yasama dönemi başında, önceki dönemde verilmiş soru, Meclis araştırması, genel görüşme ve gensoru önermeleri hükümsüz sayılır.

Hükümetin çekilmesi halinde kanun tasarısı ve teklifleri:

Madde 78 – Bakanlar Kurulunun herhangi bir sebeple çekilmesi halinde yeni Bakanlar Kurulu güven oyu alınmaya kadar, Anayasa ve İçtüzük değişiklikleri hariç, kanun tasarısı ve tekliflerinin komisyonlarda ve Genel Kurulda görüşülmesi ertelenir. **(Değişik Cümle: 16/5/1996-424 S. Karar/13 md.)** Ancak, Bakanlar Kurulunun öncelikli olduğunu bir yazı ile başkanlığa bildirdiği kanun tasarısı ve tekliflerinin görüşülmesine devam olunur.

Raporların okunmaması ⁽²⁾

Madde 79 – **(Değişik: 7/2/2001 - 713 S.Karar/2 md.)**

Kanun tasarısı ve tekliflerinin kabulüne veya reddine dair esas komisyon raporları ile araştırma, soruşturma ve diğer komisyon raporları; görüşmelerine başlanırken, Genel Kurulda okutulmaz. Ancak, bu raporların kaç numaralı sıra sayısı olarak bastırılıp dağıtıldıkları Başkanca ifade edilir.

Raporda ret istemi:

Madde 80 – Bir kanun tasarısı veya teklifinin esas komisyonca reddi istenir ve rapor da benimsenirse, kanun tasarısı veya teklifi reddedilmiş olur. Rapor benimsenmezse komisyona geri verilir.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddenin başlığında yer alan "ve benimsenmiyen" ibaresi ile maddede geçen "Anayasanın 92 ncimaddesi gereğince" ibaresi metinden çıkarılmıştır.

(2) Bu maddenin kenar başlığı "Raporun okunması" iken, 7/2/2001 tarihli ve 713 sayılı TBMM kararı ile metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Kanun tasarı ve tekliflerinin Genel Kurulda görüşülmesi ⁽¹⁾

Madde 81 – (Değişik: 7/2/2001 - 713 S.Karar/3 md.)

Kanun tasarı ve teklifleri; Genel Kurulda, aşağıda belirtilen usule göre görüşülür:

a)Tasarı veya teklifin tümü hakkında görüşme açılır.

b) Tasarı veya teklifin tümünün görüşülmesinden sonra soru-cevap işlemi yapılır. Maddeler üzerinde ayrıca soru sorulamaz. **(Yeniden düzenleme: 10/12/2002 - 750 S. Karar/1 md.)** Tasarı veya teklifin tümü üzerinde soru-cevap süresi yirmi, maddeler üzerinde on dakika ile sınırlıdır.

c)Tasarı veya teklifin maddelerine geçilmesi oylanır.

d) Tasarı veya tekliflerin yürürlük ve yürütme maddeleri ile yabancı devletlerle veya milletlerarası kuruluşlarla yapılacak anlaşmaların onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin tasarıların maddeleri üzerinde görüşme açılmaz ve önerge verilemez.

e)Tasarı veya teklifin tümü oylanır.

Anayasa değişiklikleri hariç, kanun tasarı ve tekliflerinin tümünün veya maddelerinin oylanması, açık oylamaya tabi işlerden değilse, yirmi üyenin talebi halinde açık oyla, aksi takdirde işaretle yapılır.

Aksi, Danışma Kurulunun teklifiyle Genel Kurulca kararlaştırılmamışsa; kanun tasarı ve tekliflerinin tümü hakkında siyasi parti grupları, komisyon ve Hükümet adına yapılan konuşmalar yirmişer, üyeler tarafından yapılan konuşmalar onar dakikadır.

(Yeniden düzenleme: 10/12/2002 - 750 S. Karar/1 md.) Maddeler hakkında konuşma süreleri bunun yarısı kadardır.

Maddelerine geçilmesi veya tümü kabul edilmeyen kanun tasarı ve teklifleri, Genel Kurulca reddedilmiş olur.

(Ek: 10/4/2003-766 S. Karar/3 md.) Cumhurbaşkanınca yayımlanması kısmen uygun bulunmayan ve bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilen kanunların sadece uygun bulunmayan maddelerinin görüşülmesine konunun görüşmelerine kanunun görüşmelerine başlamadan önce Genel Kurulca görüşmesiz karar verilebilir. Bu durumda, sadece uygun bulunmayan maddelerle ilgili görüşme açılır. Kanunun tümünün görüşülmesine karar verilmesi durumunda ise Kanun yukarıdaki fıkralara göre görüşülür. Kanunun tümünün oylanması her halde yapılır.

Komisyon metninin önce oylanması:

Madde 82 – Bir kanunun bir maddesi hakkında birçok önerge verilmiş ve madde değişiklik önergeleriyle birlikte komisyona geri alınmışsa, komisyon önergeleri görüştüktan sonra eski metni kabul edebilir veya yeni bir metin hazırlayabilir.

Önerge sahipleri komisyon toplantılarına katıldıkları takdirde beş dakikayı geçmemek üzere konuşabilirler.

Komisyon, kabul ettiği metnin önergelerden önce ve açık oyla oylanmasını üye tamsayısının salt çoğunluğuyla isterse, Genel Kurulda, önergelerden önce komisyon metni oylanır. Bu metin (...) ⁽²⁾ kabul edilirse, önergeler reddedilmiş ve madde kabul edilmiş sayılır.

Açık oylamadan önce, önerge sahiplerinin beşer dakikayı geçmemek üzere konuşma hakları vardır.

Bir maddenin önce konuşulması ⁽³⁾

Madde 83 – Genel Kurulda bir maddenin diğerinden önce konuşulmasına işaret oyuyla karar verilebilir.

(Mülga: 7/2/2001 - 713 S.Karar/6 md.)

Anayasa'ya aykırılık önergeleri:

Madde 84 – Bir kanun tasarı veya teklifinin Genel Kuruldaki görüşülmesi sırasında tasarı veya teklifin belli bir maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle reddini isteyen önergeler, diğer önergelerden önce oylanır.

(1) Bu kenar başlığı "Tüm üzerine konuşmalar" iken 7/2/2001 tarihli ve 713 sayılı TBMM kararı ile metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

(2) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu arada yer alan "Genel Kurulun üye tamsayısının salt çoğunluğuyla" ibaresi metinden çıkarılmıştır.

(3) Bu kenar karşılığı "Bir maddenin önce konuşulması veya fıkraların ayrı ayrı oylanması" iken 7/2/2001 tarihli ve 713 sayılı TBMM kararı ile metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Tetkik Kurulu ve maddi hatalar:

Madde 85 – Meclis Başkanlığı kanun tasarı ve tekliflerini Anayasa dili, kanun yazılış tekniği bakımından incelemekle görevli yeteri kadar uzmandan kurulu bir heyet teşkil eder. Bu heyet komisyonlara danışmanlık yapar.

Kanun tasarı veya teklifinin Türkiye Büyük Millet Meclisince kabulünü gerektirecek oylamanın yapılmasından önce, metinde yazılış veya sıra bakımından bozukluk olduğu veya maddi hatalar bulunduğu ileri sürülürse ve esas komisyon veya Hükümet bu görüşe katılırsa, metin, esas komisyona geri verilir. Bu şekilde düzeltilen maddeler de yeniden oylanır.

Son konuşmalar:

Madde 86 – Tasarı veya teklifin tümünün kesin olarak oylanmasından önce milletvekilleri, ne yolda oy kullanacaklarını kürsüden belirtmek isterlerse, Başkan lehte ve aleyhte birer kişiye söz verir. Bu konuşma kısa, açık ve gerekçeli yapılıdır.

Değişiklik önermeleri:

Madde 87 – (Değişik: 16/5/1996 - 424 S. Karar/14 md.)

Kanunlarda veya İçtüzükte aksine hüküm yoksa, Kanun tasarısı veya teklifinde bir maddenin reddi, tümünün veya bir maddenin komisyona iadesi, bir maddenin değiştirilmesi, metne ek veya geçici madde eklenmesi hakkında, milletvekilleri, esas komisyon veya Hükümet değişiklik önermeleri verebilir. **(Yeniden düzenleme: 10/12/2002 - 750 S. Karar/2 md.)** Bu esaslar dairesinde milletvekilleri tarafından Anayasaya aykırılık önermeleri dahil her madde için yedi önerme verilebilir. Her siyasi parti grubuna mensup milletvekillerinin birer önerme verme hakkı saklıdır. Ancak, bu hak; ilgili siyasi parti grubuna mensup milletvekillerce kullanılmaması halinde, diğer siyasi parti grubuna mensup olanlarla bağımsız sayılan milletvekillerce kullanılabilir.

Değişiklik önermeleri kanun tasarı veya tekliflerinin basılıp dağıtılmasından itibaren Başkanlığa verilebilir. Ancak, tasarı veya teklifin görüşülmesine başlandıktan sonra verilecek değişiklik önermelerinde en az beş milletvekilinin imzası bulunmadıkça önerme işleme konulmaz.

Görüşülmekte olan tasarı veya teklifin konusu olmayan sair kanunlarda ek ve değişiklik getiren yeni bir kanun teklifi niteliğindeki değişiklik önermeleri işleme konulmaz.

Görüşülmekte olan tasarı veya teklife konu kanunun, komisyon metninde bulunmayan, ancak tasarı veya teklif ile çok yakın ilgisi bulunan bir maddesinin değiştirilmesini isteyen ve komisyonun salt çoğunlukla katıldığı önermeler üzerinde yeni bir madde olarak görüşme açılır.

Değişiklik önermelerinde, değiştirilmesi kaldırılması veya eklenmesi istenen hükümler açıkça belirtilir. Açık olmayan ve şarta bağlı önermeler işleme konulmaz.

Değişiklik önermeleri gerekçeli olarak verilir. Değişiklik önermeleri ve gerekçeleri beşyüz kelimedenden fazla ise, önerme sahibi önermesine beşyüz kelimeyi geçmeyen bir özet eklemek zorundadır.

Başkan, değişiklik önermesi hakkında komisyona ve gruplara derhal bilgi verir.

Değişiklik önermeleri önce veriliş, sonra aykırılık sırasına göre okunur ve işleme konur. **(Ek cümle: 7/2/2001 - 713 S. Karar/4 md.)** Beşten fazla imzalı önermelerde ilk beş imza okunur, önerme tutanağa eklenir.

Başkan, önermeye katılıp katılmadığını komisyona ve Hükümete sorar. Komisyon ve Hükümet katılmama gerekçelerini kısaca açıklayabilirler. Hükümetin veya komisyonun katılmadığı önerme, sahibi tarafından beş dakikayı geçmemek üzere açıklanabilir. Önerme sahibine, gerekçesinin okunmasını istediği önerme hakkında söz verilmez.

Daha sonra önermeler işaret oyu ile ayrı ayrı oylanır. Komisyonun katılmadığı ve fakat Genel Kurulun kabul ettiği önerme ve ilgili maddeyi komisyon geri isteyebilir. Geri verilmesi kabul edildiği takdirde, komisyon önermeye göre yeni bir metin hazırlar veya kendi metninin aynen kabulünü isteyebilir. Genel Kurulun kararı kesindir.

Metnin veya maddenin geri istenmesi:

Madde 88 – Esas komisyon veya Hükümet, tasarı veya teklifin tümünün, belli bir veya birkaç maddesinin, komisyona geri verilmesini, bir defaya mahsus olmak üzere isteyebilir.

Bu istem, görüşülmeksizin yerine getirilir. Tasarı veya teklifin tümü geri istenmişse, tasarı veya teklif hakkında verilen bütün önergeler esas komisyona verilir. Tasarı veya teklifin belli bir veya birkaç maddesi geri istenmişse, o madde veya maddeler hakkındaki önergeler esas komisyona verilir.

Genel Kurulda yeniden görüşme:

Madde 89 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/15 md.)

Tasarı veya teklifin tümünün oylanmasından önce, belli bir maddesinin yeniden görüşülmesini gerekçeli bir önerge ile esas komisyon veya Hükümet bir defaya mahsus olmak üzere isteyebilir.

Bu istem Danışma Kurulunun görüşü alındıktan sonra Genel Kurulca, görüşmesiz ve işaret oyuyla karara bağlanır.

Anayasa değişikliği görüşmelerinde bu madde hükmü uygulanmaz.

Yetki kanunları ve kanun hükmünde kararname:

Madde 90 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/16 md.)

Yetki kanunu tasarıları ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararname, Anayasanın ve İçtüzüğü kanunların görüşülmesi için koyduğu kurallara göre, ancak, komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun tasarı ve tekliflerinden önce ve ivedilikle görüşülür.

Usulüne göre Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararname geri çekilemez. Türkiye Büyük Millet Meclisi ancak bir kanunla kanun hükmünde kararname reddedebilir, aynen veya değiştirerek kabul edebilir. Kanun hükmünde kararname diğer bir kanun hükmünde kararname ile de değiştirilebilir veya yürürlükten kaldırılabilir.

Yürürlükten kaldırılan kanun hükmünde kararname bir raporla Genel Kurula sunulmadan işlemde kaldırılamaz.

Kanun hükmünde kararname, varsa değişiklikleriyle birleştirilerek bütünüyle görüşülür, bölünerek, ayrı metinler halinde getirilerek kanunla değişiklik yapılamaz.

Maddelerine geçilmesi veya tümü reddedilen kanun hükmünde kararname bir ret metni hazırlanması için komisyona verilir. Komisyonca o birleşim içinde veya en geç takip eden birleşime kadar hazırlanan metin, Genel Kurulda görüşme yapılmaksızın oylanır ve kabulü halinde kanunlaşır.

*Temel kanunlar***Madde 91— (Yeniden düzenleme: 30/6/2005-855 S.Karar/1 md.)**

a) Bir hukuk dalını sistematik olarak bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştirecek biçimde genel ilkeleri içermesi; kişisel veya toplumsal yaşamın büyük bir bölümünü ilgilendirmesi; kendi alanındaki özel kanunların dayandığı temel kavramları göstermesi, özel kanunlar arasında uygulamada ahenk sağlaması, düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması; önceki yasalaşma evrelerinde de özel görüşme ve oylama usulüne bağlı tutulması gibi özellikleri taşıyan kanunları ve İçtüzüğü bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştiren veya yürürlüğe koyan tasarı veya tekliflerin Genel Kurulda bölümler halinde görüşülmesine ve her bölümün en çok otuz maddeyi geçmemek kaydıyla hangi maddelerden oluşacağına Hükümetin, esas komisyonun veya grupların teklifi, Danışma Kurulunun oybirliği ile önerisi üzerine Genel Kurulca karar verilebilir. Bu takdirde bölümler, maddeler okunmaksızın maddenin görüşülmesindeki usule göre ayrı ayrı görüşülür ve bölümdeki maddeler ayrı ayrı oylanır.

Milletvekilleri, esas komisyon veya Hükümet değişiklik önerileri verebilir. **(İptal son tümce: Ana.Mah.nin 26/10/2006 tarihli ve E.:2005/74, K.:2005/73 sayılı Kararı ile; Yeniden Düzenleme: 31/1/2007-884 S.Karar/1 md.)** Milletvekilleri tarafından Anayasaya aykırılık önerileri dahil madde üzerinde iki önerge verilebilir. Ancak, her siyasî parti grubuna mensup milletvekillerinin birer önerge verme hakkı saklıdır.

(Ek üçüncü paragraf: 31/1/2007-884 S.Karar/1 md.) Yeni bir madde olarak görüşülmesine komisyonun salt çoğunlukla katıldığı önergeler ile yeniden görüşülmesine karar verilen maddeler üzerinde görüşme açılır ve bu maddede belirtilen sayıda önerge verilebilir.

Bölümler üzerindeki soru-cevap süresi, onbeş dakika ile sınırlıdır.

(Değişik paragraf: 31/1/2007-884 S.Karar/1 md.) Diğer hükümler saklıdır.

b) Danışma Kurulunda oybirliği sağlanamaması halinde siyasî parti gruplarının önerisi üzerine de (a) bendinde belirtilen yasama yönteminin uygulanmasına Genel Kurulca karar verilebilir.

BEŞİNCİ KISIM

Özel hükümler

Ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair kanun tasarıları ile genel veya özel af ilanını içeren kanun tasarı ve teklifleri:⁽¹⁾

Madde 92 – Ölüm cezaları hakkındaki kesinleşmiş mahkeme kararlarının yerine getirilmesine dair Başbakanlık yazıları, esas komisyon olarak Adalet Komisyonuna havale edilir. Adalet Komisyonu, bu yazıyı inceliyerek cezanın yerine getirilmesinin onaylanması veya onaylanmaması yönünde bir kanun metni hazırlar. Komisyonlar ve Genel Kurul, mahkeme kararını değiştiremezler.

(Ek: 10/4/2003-766 S.Karar/5 md.) Genel veya özel af ilanını içeren tasarı veya tekliflerin Genel Kurulda kabulü Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile mümkündür. Gerekli çoğunluk, söz konusu tasarı veya tekliflerin aflu ilgili maddelerinde ve tümünün oylamasında ayrı ayrı aranır. Tasarı veya teklif hakkında verilen genel veya özel af ilanını içeren değişiklik önergesinin kabulü halinde, kabul için gerekli beşte üç çoğunluğun tespiti için bu önergenin oylanması açık oylama suretiyle tekrarlanır.

Anayasa'nın değiştirilmesi:

Madde 93 – Anayasa değişiklik teklifleri, diğer kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesindeki usule tabidir. Ancak, bu teklifler Genel Kurulda iki defa görüşülür.

İkinci görüşmeye, birinci görüşmenin bitiminden kırksekiz saat geçmeden başlanamaz.

(Değişik:16/5/1996-424 S. Karar/18 md.) İkinci görüşmede yalnızca maddeler üzerinde verilmiş değişiklik önerileri görüşülür, birinci görüşmede üzerinde değişiklik teklifi bulunmayan bir madde hakkında ikinci görüşmede önerge verilemez.⁽²⁾

(1) Madde başlığı, "Ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair kanun tasarıları:" iken, TBMM'nin 10/4/2003 tarih ve 766 sayılı Kararının 5 inci maddesiyle, metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

(2) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, 91 inci madde numarası 93 olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Seçimlerin yenilenmesi kararı:

Madde 95 – (Değişik: 4/4/1977-643 S. Karar/1 md.) Seçimlerin yenilenmesine dair önergeler, Anayasa Komisyonunda görüşülür ve Anayasa Komisyonu raporu Genel Kurulda Gündemdeki bütün konularda önce görüşüldükten sonra açık oya sunulur.

ALTINCI KISIM
Denetim yolları
BİRİNCİ BÖLÜM

Soru:

Madde 96 – (Değişik: 16/5/1996-424 S. Karar/20 md.) ⁽¹⁾

Soru; kısa, gereksiz ve kişisel görüş ileri sürülmeksizin; kişilik ve özel yaşama ilişkin konuları içermeyen bir önerge ile Hükümet adına sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmak üzere, Başbakan veya bir bakandan açık ve belli konular hakkında bilgi istemekten ibarettir. Sözlü soru önergeleri yüz kelimeyi geçemez. Soru önergelerine belge eklenemez.

Soru önergesi, sadece bir milletvekili tarafından imzalanır ve Başkanlığa verilir.

Başkan, İçtüzük şartlarına uygun gördüğü önergeleri gelen kağıtlar listesinde yayımlar ve Başbakanlığa veya ait olduğu bakanlığa gönderir.

Sorulamayacak konular:

Madde 97 – Aşağıdaki sorular Başkanlıkça kabul edilmez:

- Başka bir kaynaktan kolayca öğrenilmesi mümkün olan konular;
- Tek amacı istişare sağlamaktan ibaret konular;
- Konusu, evvelce Başkanlığa verilmiş gensoru önergesiyle aynı olan sorular.

Sözlü sorunun gündeme alınması ve cevaplandırılması:

Madde 98 – (Değişik: 16/5/1996-424 S. Karar/21 md.)

Sözlü sorular, önergenin Başbakanlığa veya ait olduğu bakanlığa sevk tarihinden itibaren beş gün sonra gündeme alınır.

Sözlü soruların cevaplandırılması için; Anayasa, kanun ve İçtüzük gereği zorunluklar hariç olmak üzere, haftanın en az iki gününde, birleşimin başında ve birer saatten az olmamak şartıyla, Danışma Kurulunun önerisi ve Genel Kurulun onayı ile belli bir süre ayrılır.

Hükümet adına verilecek cevabın süresi beş dakikayı geçemez. Bu cevap üzerine soru sahibi, yerinden, konu ile ilgili çok kısa ek bir açıklama isteyebilir. Hükümet adına verilecek cevapla görüşme tamamlanır. İkinci cevap süresi de beş dakikayı geçemez.

Soru sahibinin Genel Kurulda bulunmaması, sorunun cevaplandırılmasına engel değildir.

Hükümet adına cevap vermek için söz alan bakan; gündemde bulunan sözlü soru önergelerinden birden fazlasını sıra gözetmeden cevaplayabilir. Bu hakkını kullanmak isteyen bakan, önceden birleşimi yöneten Başkana isteğini bildirir. Başkan bu isteği birleşimi açtıktan sonra derhal Genel Kurula duyurur. Konuları aynı olan sözlü sorular birleştirilerek cevaplandırılabilir.

İkinci fıkradaki zorunluklar hariç, üç birleşim içinde cevaplandırılmayan sözlü sorular yazılı soruya çevrilir ve istemi halinde aynı birleşimde önerge sahibine beş dakikayı geçmemek üzere söz verilir.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla 94 üncü madde numarası 96 olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Yazılı sorunun cevabı: ⁽¹⁾

Madde 99 – (Değişik: 16/5/1996-424 S. Karar/22 md.)

Yazılı soruların cevabı, Başbakanlık veya ait olduğu bakanlık eliyle Başkanlığa sunulur. Başkan, bu cevabı derhal soru sahibine iletir. Cevap ayrıca soru metniyle birlikte Başkanlıkça alındığı günkü veya bir sonraki birleşim tutanağının arkasına eklenir.

Yazılı sorular, Başbakanlığa veya ait olduğu bakanlığa gönderildiği tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde cevaplandırılır.

Başkan, bu süre içinde cevaplandırılmayan yazılı sorular için Başbakanın veya ilgili bakanın dikkatini çeker.

Yazılı sorular, dikkat çekme yazısının gönderildiği tarihten itibaren on gün içinde de cevaplandırılmazsa, önergenin süresi içinde cevaplandırılmadığı gelen kağıtlar listesinde ilan edilir.

Hükümet, yazılı sorunun cevabını, gereken bilgilerin derlenebilmesi için Başkanlığa bilgi vermek suretiyle bir ayı geçmemek üzere geciktirebilir.

Başkanlıktan sorular:

Madde 100 – Başkanın, Başkanlık Divanının, Başkanlık Divanı Üyelerinin ve Danışma Kurulunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyetleriyle ilgili görevleri hakkında, Başkanlıktan sözlü veya yazılı soru sorulabilir.

Bu sorular Başkan veya görevlendireceği Başkanvekillерinden biri tarafından cevaplandırılır. Soru sözlü ise, önergesi verildikten yedi gün sonra gündeme alınır.

Bu sorular hakkında da Hükümete yöneltilen sorular hakkındaki hükümler uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel görüşme

Genel görüşmenin tarifi:

Madde 101 – Genel görüşme, toplum ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir.

Genel görüşmenin açılması:

Madde 102 – Genel görüşme açılması, Hükümet, siyasi parti grupları veya en az yirmi milletvekili tarafından Başkanlıktan bir önergeyle istenebilir. Buistem derhal gelen kağıtlar listesine alınır, Genel Kurula ve Hükümete duyurulur. ⁽²⁾

Verilen önergenin metni beşyüz kelimedenden fazla ise istek sahipleri beşyüz kelimeyi geçmemek üzere önergenin özetini eklemek zorundadırlar. Genel Kurulda bu özet okunur.

Genel görüşme açılıp açılmamasına Genel Kurul karar verir.

Genel Kurulda bu konudaki görüşmede Hükümet, siyasi parti grupları ve istemde bulunan milletvekillерinden birinci imza sahibi veya onun göstereceği bir diğer imza sahibi konuşabilir. Genel Kurul genel görüşme açılıp açılmamasına işaretle oylama suretiyle karar verir.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, 96 ıncı madde 99 uncu madde olarak değiştirilmiş, buna göre madde numaraları teselsül ettirilmiştir.

(2) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu fıkrada yer alan "on" sayısı "yirmi" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Genel görüşme için özel gündem:

Madde 103 – Genel görüşme açılmasına karar verilirse, genel görüşme günü bir özel gündem halinde Danışma Kurulunca tespit edilir. Genel görüşmenin başlayacağı gün, görüşme açılmasına karar verilmesinden itibaren kırksekiz saatten önce ve yedi tam gündün sonra olamaz.

Genel görüşmede ilk söz hakkı genel görüşme önergesi sahibi siyasi parti grubu veya gruplarına yahut genel görüşme önergesindeki birinci imza sahibi milletvekiline veya onun göstereceği bir diğer imza sahibi milletvekiline aittir.

Bundan sonraki görüşmeler hakkında genel hükümler uygulanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Meclis araştırması

Meclis araştırmasının tarifi ve açılması :

Madde 104 – Meclis araştırması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Anayasanın 98. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince yapacağı incelemesidir. ⁽¹⁾

Araştırma istemi önergesi beşyüz kelimedenden fazla ise önerge sahipleri beşyüz kelimeyi geçmemek üzere özeti eklemek zorundadır.

Meclis araştırmasının açılmasında genel görüşme açılmasındaki hükümler uygulanır. Meclis araştırma komisyonunun raporu hakkında Genel Kurulda, genel görüşme açılır.

Meclis Araştırma Komisyonu ve yetkileri :

Madde 105 – Meclis araştırmasının yürütülmesi görevi, genel hükümlere göre seçilecek bir özel komisyona verilir.

Bu komisyonun üye adedi, çalışma süresi ve gerektiğinde Ankara dışında da çalışabileceği hususu Meclis Başkanının teklifi ile Genel Kurulca tesbit edilir. **(Ek hüküm: 16/5/1996-424 S. Karar/23 md.)** Araştırmasını üç ay içinde bitiremeyen komisyona bir aylık kesin süre verilir. Komisyon bu süre sonunda da çalışmasını tamamlayamadığı takdirde süre bitiminden itibaren onbeş gün içinde araştırmanın tamamlanmaması nedenleri veya o ana kadar varılan sonuçlar üzerinde Genel Kurulda görüşme açılır. Genel Kurul bu görüşme ile yetinebileceği gibi yeni bir komisyon da kurabilir. ⁽²⁾

Meclis Araştırma Komisyonu bakanlıklarla genel ve katma bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumundan, kamu iktisadi teşebbüslerinden, özel kanun ile veya özel kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş banka ve kuruluşlardan, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından ve kamu yararına çalışan derneklerden bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir.

Komisyon, gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir.

Devlet sırları ile ticari sırlar, Meclis araştırması kapsamının dışında kalır.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddede yer alan "Anayasanın 88 inci maddesinin ikinci fıkrası" ibaresi, "Anayasanın 98 inci maddesinin üçüncü fıkrası" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(2) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla 103 üncü madde numarası 105 olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ⁽¹⁾*Gensoru*

Gensoruda usul: ⁽¹⁾

Madde 106 – (Değişik: 16/5/1996 - 424 S. Karar/24 md.)

Gensoru önergesi, bir siyasi parti grubu adına veya en az yirmi milletvekilinin imzasıyla verilir.

Gensoru önergesi, verilışinden sonraki üç gün içinde Başkanlıkça bastırılarak üyelere dağıtılır.

Gensoru önergesi beşyüz kelimedenden fazla ise, imza sahipleri beşyüz kelimeyi geçmeyecek bir özeti bu önergeye eklemek zorundadırlar. Genel Kurulda bu özet okunur.

Gensoru görüşmeleri Anayasanın 99 uncu maddesi hükümlerine göre yapılır.

BEŞİNCİ BÖLÜM ⁽¹⁾*Meclis Soruşturması ve Yüce Divana Sevk*

Meclis soruşturması açılması için önerge:

Madde 107 – (Ek: 16/5/1996 - 424 S. Karar/25 md.)

Görevde bulunan veya görevinden ayrılmış olan Başbakan ve bakanlar hakkında Meclis soruşturması açılması, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği bir önerge istenebilir.

Bu önergede; Bakanlar Kurulunun genel siyasetinden veya bakanlıkların görevleriyle ilgili işlerden dolayı hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın cezai sorumluluğu gerektiren fiillerinin görevleri sırasında işlendiğinden bahsedilmesi, hangi fiillerinin hangi kanun ve nizama aykırı olduğunun gerekçe gösterilmek ve maddesi de yazılmak suretiyle belirtilmesi zorunludur.

Meclis soruşturması önergesinin görüşülmesi:

Madde 108 – (Ek:16/5/1996 - 424 S. Karar/25 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilen Meclis soruşturması önergesi gelen kağıtlar listesine alınır ve Genel Kurulda okunur. Okunan önergesinin bir örneği, Başkanlıkça hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana gönderilir.

Meclis soruşturması açılıp açılmaması hakkında yapılacak görüşmelerin günü, önergenin verilışinden itibaren bir ay içinde görüşülüp karara bağlanacak şekilde, bir özel gündem halinde Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca tespit edilir. Bu görüşme günü de ayrıca hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana bildirilir.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, 107 inci madde 106 inci madde; Dördüncü Bölüm başlığı "Gensoru" olarak değiştirilmiş, içtüzüğe "Beşinci Bölüm (Meclis Soruşturması ve Yüce Divana Sevk)" başlığı altındaki maddeler eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Sırasıyla, önergeyi verenlerden ilk imza sahibinin veya onun göstereceği bir diğer imza sahibinin, şahısları adına üç milletvekilinin ve o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın konuşacağı bir görüşmeden sonra, Meclis soruşturması açılıp açılmaması hakkında Genel Kurulca gizli oyla karar verilir. ⁽¹⁾

Meclis soruşturması komisyonunun kuruluşu:

Madde 109 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/25 md.)

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, soruşturmanın yürütülmesi görevi, Anayasanın 100 üncü maddesi hükümlerine göre, Başkanlıkça Genel Kurulda yapılacak ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyona verilir.

Komisyon, kendisine bir başkan, bir başkanvekili, bir sözcü ve bir katip seçer.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre hakimlerin davaya bakmasına veya karara katılmasına engel oluşturacak durumlarda bulunan, Meclis soruşturması önergesini veren veya daha önce Türkiye Büyük Millet Meclisinde ya da dışında bu konudaki görüşünü açıklamış milletvekilleri, bu komisyonu seçilemezler.

Komisyonunda görevli memur ve raportörler ile stenograf için de aynı hüküm uygulanır.

Meclis soruşturması komisyonunun çalışma usulü ve süresi:

Madde 110 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/25 md.)

Soruşturma komisyonu üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir.

Komisyonun çalışmaları gizlidir. Bu komisyona kendi üyeleri dışındaki milletvekilleri katılamazlar.

Soruşturma komisyonu, raporunu Anayasanın 100 üncü maddesine göre kuruluşundan itibaren iki ay içinde verir. Soruşturmanın bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Komisyonun bu konudaki istem yazısı Genel Kurulun bilgisine sunulur. **(Ek cümle: 10/4/2003-766 S.Karar/7 md.)** Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur.

Meclis soruşturması komisyonunun yetkileri:

Madde 111 – (Ek:16/5/1996-424 S. Karar/25 md.)

Komisyon kamusal ve özel kuruluşlardan konu ile ilgili bilgi ve belgeleri isteyebilir, gerekli gördüklerine el koyabilir, Bakanlar Kurulunun bütün vasıtalarından faydalanabilir, Bakanlar Kurulu üyelerini, diğer ilgilileri, tanık ve bilirkişileri dinleyebilir.

Komisyon, naip veya istinabe yolu ile adli mercilerden yardım isteyebilir. Ayrıca Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun tanıklarla, bilirkişilerle, zapt ve arama ile ilgili olarak adli mercilere verdiği hürriyetleri kısıtlayıcı yetkilerin genel hükümler çerçevesinde kullanılmasını, gerekçesini bildirmek suretiyle görevli adli merciden yazıyla isteyebilir.

Komisyon, hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın savunmasını alır. Bununla ilgili olarak talep edeceği belgeleri temin ettirir.

Komisyon, gerektiğinde alt komisyonlar kurarak Ankara dışında çalışma kararı alabilir.

(1) TBMM'nin 10/4/2003 tarih ve 766 sayılı Kararının 6 ncı maddesiyle bu fıkra, "Genel Kurulca" ibaresinden sonra gelmek üzere "gizli oyla" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Soruşturmanın sonuçlandırılması:

Madde 112 – (Ek: 16/5/1996 - 424 S. Karar/25 md.)

(Değişik birinci fıkra: 10/4/2003-766 S.Karar/8 md.) Soruşturma komisyonu raporu, Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde bastırılarak hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana derhal gönderilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtılır. Rapor, üyelere dağıtımından itibaren on gün içinde görüşülür.

Bu görüşmede, komisyona, şahısları adına altı milletvekiline ve o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana söz verilir. Son söz, hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana aittir ve süresi sınırlanmaz.

Görüşmeler tamamlandıktan sonra komisyon raporu Genel Kurulca gizli oyla karara bağlanır.⁽¹⁾

Komisyonun Yüce Divana sevk yönündeki raporları ile Genel Kurulun Yüce Divana sevk kararlarında hangi ceza hükmünde dayanıldığı belirtilir.

Komisyonun Yüce Divana sevk etmeme yönündeki raporlarının reddi, ancak, Yüce Divana sevke dair verilen ve sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağını gösteren bir önerenin kabulüyle mümkün olur.

Yüce Divana sevk kararı ancak üye tamsayısının salt çoğunluğu ile alınır.

Türkiye Büyük Millet Meclisince Yüce Divana sevk kararı alınırsa dosya, en geç yedi gün içinde Başkanlıkça dizi pusulasına bağlanarak Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir.

Siyasi parti gruplarında soruşturma ile ilgili görüşme yapılamaması:

Madde 113 – (Ek: 16/5/1996 - 424 S. Karar/25 md.)

Siyasi parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınmaz.

Ancak bu gruplarda Meclis soruşturması ile ilgili komisyon üyelikleri için Anayasanın 100 üncü maddesine göre gösterilecek adayların tespiti amacıyla seçim yapılabilir.

Cumhurbaşkanının vatana ihanetle suçlandırılması:

Madde 114 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/25 md.)

Anayasanın 105 inci maddesinin son fıkrası gereğince görevde bulunan veya görevden ayrılmış olan Cumhurbaşkanının vatana ihanetten dolayı suçlandırılmasını isteyen önerge, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin imzasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilir.

Bu önerge derhal Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur, suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanına bildirilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulmasından başlayarak yedi gün sonraki birleşiminin gündemine alınır.

(1) TBMM'nin 10/4/2003 tarih ve 766 sayılı Kararının 8 inci maddesiyle bu fıkraya "Genel Kurulca" ibaresinden sonra gelmek üzere "gizli oyla" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Bu birleşimde, suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanının da dinleneceği bir görüşmeden sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az dörtte üçünün oyuyla suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanının Yüce Divana sevkine karar verilebilir. Suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanı, isterse, savunmasını yazılı olarak gönderebilir. Bu savunma Genel Kurulda aynen okunur.

Birinci fıkrada söz konusu önerge ile üçüncü fıkrada söz konusu yüce Divana sevk kararında, hangi ceza hükmünde dayanıldığı ve suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanınca işlendiği ileri sürülen suçun hangi gerekçeyle vatana ihanet sayılması gerektiği belirtilir.

YEDİNCİ KISIM⁽¹⁾

Dilekçelerin İncelenmesi ve Karara Bağlanması Esas ve Usulleri

Dilekçe Komisyonu:

Madde 115 – (EK: 16/5/1996-424 S. Karar/26 md.)

Dilekçe Komisyonu, Türk vatandaşlarının ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancıların kendileriyle veya kamu ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderdikleri dilek ve şikayetleri inceler.⁽²⁾

Dilekçelerin Başkanlık Divanınca incelenmesi:

Madde 116 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/26 md.)

Dilekçe Komisyonunun; Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Katibinden oluşan Başkanlık Divanı, komisyona gelen dilekçeleri inceleyerek;

1. Belli bir konuyu ihtiva etmeyen,
2. Yeni bir kanunu veya bir kanun değişikliğini gerektiren,
3. Yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olan veya haklarında bu merciler tarafından verilmiş bir karar bulunan,

4. Yetkili idari makamlarca verilen kesin cevap suretini ihtiva etmeyen,
5. Kanunun dilekçede bulunmasını zorunlu gördüğü şartlardan herhangi birini taşımayan,
Dilekçelerin görüşülemeyeceğini karara bağlar.

Komisyon Başkanlık Divanı, bu kararlarını; bastırır ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtır. Dağıtım tarihinden itibaren onbeş gün içinde itiraz olunmayan Başkanlık Divanı kararları kesinleşir ve durum dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Komisyon Başkanlık Divanı; görüşülemeyeceğini karara bağladığı dilekçelerden, kanun olarak düzenlenmelerinde toplumsal yarar gördüklerinin birer örneğinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve Başbakanlığa bilgi olarak gönderir.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, İçtüzüğe "Yedinci Kısım(Dilekçelerin İncelenmesi ve Karara Bağlanması Esas ve Usulleri)" başlığı altındaki maddeler eklenmiş ve metne işlenmiştir.

(2) TBMM'nin 10/4/2003 tarih ve 766 sayılı Kararının 9 uncu maddesiyle bu fıkraya, "vatandaşlarının" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancıların " ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Dilekçelerin Komisyon Genel Kurulunca incelenmesi:

Madde 117 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/26 md.)

Komisyon Başkanlık Divanının 116 ncı maddenin dışında gördüğü dilekçeler ile aynı madde gereğince karara bağladığı dilekçelerden süresi içinde itiraza uğrayanlar, Komisyon Genel Kuruluna sevk edilir.

Komisyon Genel Kurulu, kendisine gönderilen dilekçeleri, ilk önce 116 ncı madde hükmü gereğince inceleyerek karar konusu olup olamayacakları hususunu kararlaştırır.

Komisyon Genel Kurulu kararlarının bastırılması ve dağıtılması:

Madde 118 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/26 md.)

Komisyon Başkanlık Divanı, Komisyon Genel Kurulunca alınan kararları bastırır, bütün milletvekillerine ve bakanlara dağıtır.

Komisyon Genel Kurulu kararlarına itiraz:

Madde 119 – (Ek:16/5/1996 - 424 S. Karar/26 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin her üyesi Komisyon Genel Kurulunun kararına, kararın dağıtım gününden itibaren otuz gün içinde gerekçeli bir yazıyla itiraz edebilir. Aksi halde, dilekçe hakkındaki karar kesinleşir.

Komisyon Genel Kurulu, itiraz edilen dilekçeler için, itiraz tarihinden itibaren otuz gün içinde bir rapor düzenleyerek Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Türkiye Büyük Millet Meclisinin alacağı karar kesindir.

Bu madde hükümleri gereğince kesinleşen kararlar, dilekçe sahiplerine ve ilgili bakanlıklara bildirilir.

Dilekçeler hakkındaki kesin kararların sonucu:

Madde 120 – (Ek: 16/5/1996 - 424 S. Karar/26 md.)

Bakanlar 119 uncu madde gereğince kesinleşen kararlar hakkında yaptıkları işlemi, aynı maddenin son fıkrası uyarınca kendilerine yapılan bildiri tarihinden itibaren otuz gün içinde, Komisyon Başkanlığına yazıyla bildirirler. Komisyon Genel Kurulu, bunlardan gerekli gördüklerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesini isteyebilir. Bu takdirde, komisyon kendi görüşünü belirten bir rapor hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Komisyonun bu istekte bulunması halinde 119 uncu maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları hükümleri uygulanır.

İlgili bakanlık birinci fıkraya uyarınca yapması gereken bildiri yapılmadığı takdirde de, aynı fıkraya hükümleri uygulanır.

SEKİZİNCİ KISIM ⁽¹⁾

*Cumhurbaşkanı Seçimi, Güven İstemi, Olağanüstü
Yönetim Usulleri ve Silahlı Kuvvetlerle*

İlgili Kararlar

BİRİNCİ BÖLÜM

Cumhurbaşkanı Seçimi ve Andıçme Töreni

Cumhurbaşkanı seçimi:

Madde 121 – (Ek: 16/5/1996 - 424 S. Karar/27 md.)

Cumhurbaşkanı, Anayasanın 101 inci maddesinde yazılı nitelikleri taşıyan adaylar arasından, Anayasanın 102 nci maddesi hükümlerine göre seçilir.

Cumhurbaşkanı seçiminin sonucu, yeni Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının ve birleşimde görevli Başkanlık Divanı Üyelerinin imzaladıkları bir tutanakla bildirilir.

Cumhurbaşkanı seçimi tamamlanınca Başkan, yeni Cumhurbaşkanına seçildiğini bildirmek üzere oturumu kapatır.

Cumhurbaşkanının andıçme töreni:

Madde 122 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/27 md.)

Yeni Cumhurbaşkanının andıçme töreni, eski Cumhurbaşkanının görev süresinin dolduğu gün yapılır.

Cumhurbaşkanlığı, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından başka bir sebeple boşalmışsa, and içme töreni, seçimden hemen sonraki oturumda yapılır.

Yeni Cumhurbaşkanı andıçmek üzere geldiğinde, Başkan oturumu açar ve en yaşlı Başkanvekili vasıtasıyla Cumhurbaşkanını Genel Kurul Salonuna davet eder. Cumhurbaşkanı, beraberinde en yaşlı Başkanvekili olduğu halde, hitabet kürsüsüne gelir ve ayakta andıçer. Andıçme bitince, İstiklal Marşı çalınır ve Cumhurbaşkanı beraberinde en yaşlı Başkanvekili olduğu halde salondan ayrılır.

Cumhurbaşkanı, andıçme töreninde siyah elbise giyer.

İKİNCİ BÖLÜM

Güven İstemi

Hükümet programının okunması:

Madde 123 – (Değişik: 16/5/1996 - 424 S. Karar/27 md.)

Cumhurbaşkanınca atanmakla kurulmuş bulunan Bakanlar Kurulunun programı, kuruluş tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir bakan tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunur.

Bakanlar Kurulu programının okunacağı gün için, Danışma Kurulunca Genel Kurula bir özel gündem teklif olunur.

Yeni Bakanlar Kurulu kurulduğu sırada Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde değilse, Başkanlıkça derhal toplantıya çağrılır.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, İçtüzüğe "Sekizinci Kısım(Cumhurbaşkanı Seçimi, Güven İstemi, Olağanüstü Yönetim Usulleri ve Silahlı Kuvvetlerle ilgili Kararlar)" başlığı altındaki maddeler eklenmiş, 104 üncü madde 123 üncü madde olarak değiştirilmiş, 105 ve 106 ıncı maddelerin numaralarında 124 ve 125 olarak teselsül ettirilmiştir.

Hükümet programının görüşülmesi; göreve başlarken güven oyu:

Madde 124 – Bakanlar Kurulu programının Genel Kurulda okunmasından itibaren iki tam gün geçtikten sonra, program üzerinde görüşme açılır. Bu görüşme sırasında genel hükümler uygulanır.

Görüşmeye ayrılan gün için Danışma Kurulunca Genel Kurula bir özel gündem teklif olunur.

Bu görüşme için söz almak, yeni Bakanlar Kurulu listesine dair Cumhurbaşkanlığı yazısının Genel Kurulda okunmasından sonra mümkündür.

Görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra güven oylamasına başvurulur. Güven oylaması açık oyla genel hükümlere göre yapılır. ⁽¹⁾

Güven isteminin görüşme usulü:

Madde 125 – Başbakan gerekli görürse, Türkiye Büyük Millet Meclisinden güven isteminde bulunabilir. Bu istem derhal, Başbakanlıkça, Genel Kurula sunuşlar arasında bildirilir.

Bu istem üzerine Danışma Kurulu derhal, güven isteminin görüşüleceği günü ve özel gündemi Genel Kurula teklif eder. Güven istemi üzerinde görüşme, her halde, güven isteminin Genel Kurulda okunmasından sonra bir tam gün geçmeden yapılamaz.

Güven istemi üzerindeki görüşmelerde genel hükümler uygulanır. Görüşme bit-tikten sonra, Danışma Kurulu derhal, güven oylaması gününü ve özel gündemi Genel Kurula teklif eder. Güven oylaması, her halde, görüşmenin bitmesinden bir tam gün geçmeden yapılamaz.

Oylama açık oyla olur.

Başkanlık, ikiyüzyetmişaltı milletvekili güvensizlik oyu kullandığı takdirde, Bakanlar Kuruluna güvensizlik oyu verildiğini aksi halde Bakanlar Kurulunun güven oyu aldığını bildirir. ⁽²⁾

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Olağanüstü Yönetim Usulleri

Olağanüstü hal ile ilgili kararlar:

Madde 126 – (Ek: 16/5/1996 - 424 S. Karar/27 md.)

Anayasanın 121 inci maddesi gereğince Bakanlar kurulu tarafından ilan edilen ve Resmi Gazetede yayımlanan olağanüstü hal ile ilgili karar, Başbakanlık tezkeresiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Yukarıdaki fıkrada söz konusu kararda öngörülen sürenin kısaltılması veya uzatılması hakkında siyasi parti grupları veya en az yirmi milletvekilinin imzası ile görüşme sırasında önerge verilebilir. Oylamadan önce önerge sahibi beş dakikayı geçmemek üzere söz alabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanan olağanüstü halin süresinin uzatılmasına, değiştirilmesine veya olağanüstü halin kaldırılmasına dair Bakanlar Kurulu istemleri bu maddedeki usul ve esaslara göre görüşülür ve karara bağlanır.

Bu madde gereğince yapılacak görüşmeler genel hükümlere göre yapılır.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu fıkranın son cümlesinde yeralan "Güven oyu verenlerin sayısı, güvensizlik oyu verenlerden fazlaysa Bakanlar Kurulu güven almış olur." ibaresi metinden çıkarılmıştır.

(2) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddede yeralan "ikiyüzyetmişaltı" sayısı, "ikiyüzyetmişaltı" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Sıkıyönetimle ilgili kararlar:

Madde 127 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/27 md.)

Anayasanın 122 nci maddesi gereğince Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen ve Resmi Gazetede yayımlanan sıkıyönetimle ilgili karar, Başbakanlık tezkeresiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Sıkıyönetim ilanına dair kararın onaylanmasına veya sıkıyönetim süresinin değiştirilmesine veya sıkıyönetimin kaldırılmasına dair Bakanlar Kurulu isteminin ve siyasi parti grupları veya en az yirmi milletvekilinin imzası ile verilecek önergelerin işlem ve görüşmelerinde 126 ncı madde hükümleri uygulanır.

Olağanüstü hal ve sıkıyönetim kanun hükmündeki kararnamelerinin görüşülmesi:

Madde 128 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/27 md.)

Anayasanın 121 ve 122 nci maddeleri gereğince çıkarılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler, Anayasanın ve İçtüzüğün kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesi için koyduğu kurallara göre ancak, komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun hükmünde kararnamelerle, kanun tasarı ve tekliflerinden önce, ivedilikle en geç otuz gün içinde görüşülür ve karara bağlanır.

Komisyonlarda en geç yirmi gün içinde görüşülmeleri tamamlanmayan kanun hükmünde kararnameler Meclis Başkanlığınca doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Savaş Hali İlanı ve Silahlı Kuvvetlerle

İlgili Kararlar

Savaş hali ilanı:

Madde 129 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/27 md.)

Anayasanın 92 nci maddesinin birinci fıkrası gereğince, yabancı bir devlete karşı veyahut belli bir devleti hedef tutmayıp Türkiye için savaş hukukunun yürürlüğe girmesini gerektiren hallerde savaş hali ilanına, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisince karar verilir. Bu kararı Cumhurbaşkanı uygular.

Ancak, Anayasanın 92 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hallerde Cumhurbaşkanı da, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verebilir ve derhal Türkiye Büyük Millet Meclisini toplantıya çağırır.

Silahlı kuvvet gönderilmesi veya kabulü:

Madde 130 – (Ek: 16/5/1996-424 S. Karar/27 md.)

Anayasanın 92 nci maddesinin birinci fıkrası gereğince, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına belli bir süre için, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisince izin verilir. Bu kararı Cumhurbaşkanı uygular.

DOKUZUNCU KISIM ⁽¹⁾*Yasama Dokunulmazlığı ve Üyeliğin Düşmesi*

BİRİNCİ BÖLÜM

Yasama Dokunulmazlığı

Yasama dokunulmazlığının kaldırılması istemi ve görüşüleceği komisyon:

Madde 131 – Bir milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması hakkındaki istemler Başkanlıkça, Anayasa ve Adalet komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona havale edilir.

Anayasa ve Adalet komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyonun Başkanı, Başkanvekili, Sözcü ve Katibi, Anayasa Komisyonunun Başkanı, Başkanvekili, Sözcüsü ve Katibidir.

Hazırlık Komisyonu ve görüşmeleri:

Madde 132 – Karma komisyon başkanı, dokunulmazlık dosyalarını incelemek üzere adçekme suretiyle beş üyeli bir hazırlık komisyonu teşkil eder.

Hazırlık komisyonu kendine gizli oyla bir başkan ve sözcülük görevini de yapacak bir katip seçer.

Bu komisyon bütün kağıtları inceleyip gerekirse o milletvekilini dinler; tanık dinleyemez.

Hazırlık komisyonu raporunu göreve başlamasından itibaren en geç bir ayda verir.

Bu rapor Karma Komisyonda bir ayda sonuçlandırılır.

Karma Komisyon raporu:

Madde 133 – Karma Komisyon, hazırlık komisyonunun raporunu ve eklerini görüşür.

Karma Komisyon dokunulmazlığın kaldırılmasına veya kovuşturmanın milletvekilliği veya bakanlık sıfatının sona ermesine kadar ertelenmesine karar verir.

Karma komisyon raporu, kovuşturmanın ertelenmesi şeklinde ise Genel Kurulda okunur. On gün zarfında bu rapora yazılı olarak itiraz edilmezse kesinleşir.

Rapor, dokunulmazlığın kaldırılması şeklinde ise veya 3. fıkra gereğince itiraz edilmişse Genel Kurulda görüşülür.

Kovuşturma ertelenmiş ve bu karar Genel Kurulca kaldırılmamış ise, dönem yenilenmiş olsa bile milletvekilliği sıfatı devam ettiği sürece ilgili hakkında kovuşturma yapılamaz.

Savunma hakkı:

Madde 134 – Dokunulmazlığın kaldırılması istenen milletvekili isterse hazırlık komisyonunda, Karma komisyonunda ve Genel Kurulda kendini savunur veya bir üyeye savundurur.

Savunma için çağrıda bulunan milletvekili davete uymazsa evrak üzerinde karar verilir.

Son söz herhalde savunmanındır.

Dokunulmazlığının kaldırılmasını üyenin bizzat istemesi yeterli değildir.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, yedinci kısım, "Dokuzuncu Kısım (Yasama Dokunulmazlığı ve Üyeliğin Düşmesi)" başlığı altında Birinci Bölüm olarak, içtüzüğün; 108, 109, 110 ve 111 inci madde numaraları 131, 132, 133, 134 üncü madde olarak teselsül ettirilmiştir ve metne işlenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM ⁽¹⁾

Üyeliğin Düşmesi

Üyeliğin düşmesi:

Madde 135 – (Yeniden düzenleme: 16/5/1996-424 S. Karar/28 md.)

İstifa eden, Türkiye Büyük Millet Meclisine seçilmeye engel bir suçtan dolayı hüküm giyen, kısıtlanan, üyelikle bağdaşmayan bir hizmeti sürdürmekte ısrar eden, Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak biray içinde toplam beş birleşim günü katılmayan milletvekilinin üyeliği, 136, 137 ve 138 inci maddelere göre düşer.

Üyelikten istifa, hükümlülük ve kısıtlanma:

Madde 136 – (Yeniden düzenleme: 16/5/1996 - 424 S. Karar/28 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden istifa eden milletvekilinin istifa yazısının gerçekliği Başkanlık Divanınca yedi gün içinde incelenip tespit edildikten sonra üyeliğinin düşmesine Genel Kurulca görüşmesiz karar verilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine seçilmeye engel bir suçtan dolayı kesin hüküm giyen veya kısıtlanan milletvekili hakkındaki kesinleşmiş mahkeme kararının Genel Kurulun bilgisine sunulmasıyla üyelik sıfatı sona erer.

Milletvekilliği ile bağdaşmayan bir görevi sürdürme:

Madde 137 – (Yeniden düzenleme: 16/5/1996 - 424 S. Karar/28 md.)

Anayasanın 82 nci maddesine ve kanunlarda milletvekilliği ile bağdaşmayacağı belirtilen herhangi bir hizmeti veya görevi sürdürmekte ısrar eden üyelerin durumu Başkanlık Divanınca incelenir. Sonuç, Başkanlık Divanı kararı olarak Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilir.

Karma Komisyon, yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasındaki usullere göre durumu inceleyerek bir rapor hazırlar.

Bu rapor, Genel Kurulda görüşülür. Üyelik sıfatının düşmesi söz konusu olan milletvekili, isterse Karma Komisyonda ve Genel Kurulda kendisini savunur veya bir üyeye savundurur. Son söz her halde savunmanındır.

Üyeliğin düşmesi, Genel Kurulda gizli oyla karara bağlanır. Oylama, Karma Komisyon raporu üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasından itibaren yirmi dört saat geçmeden yapılamaz.

Milletvekillerinin devamsızlığı:

Madde 138 – (Yeniden düzenleme: 16/5/1996-424 S. Karar/28 md.)

Bir milletvekili Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içinde toplam beş birleşim günü katılmazsa devamsızlığı Başkanlık Divanınca tespit edilir ve Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilir.

Karma Komisyon, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasındaki hükümlere göre durumu inceler ve raporunu hazırlar.

Bu raporu görüşen Genel Kurul devamsızlık sebebiyle milletvekilliğinin düşmesi gerektiğine üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar verirse, üyeliği düşer. Üyeliğinin düşmesi istenen milletvekili isterse Karma Komisyonda ve Genel Kurulda kendisini savunur veya bir üyeye savundurur. Son söz herhalde savunmanındır.

Oylama, Karma Komisyon raporu üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasından itibaren yirmidört saat geçmeden yapılamaz.

Bir yasama yılı içinde izinsiz veya özürsüz olarak toplam kırkbeş birleşimden fazla yok sayılan milletvekilinin yolluklarının üç aylığı kesilir.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, "İkinci Bölüm" başlığı altında 112,113,114 üncü maddeleri 135,136,137 ve 138 inci madde olarak yeniden düzenlenmiş, müteakip kısımların numaraları ile madde numaraları buna göre teselsül ettirilmiştir.

ONUNCU KISIM
Oylamalar ve seçimler
BİRİNCİ BÖLÜM
Oylamalar

Oylama şekilleri:

Madde 139 – Oylama üç şekilde yapılır:

1. İşaretle oylama;
2. Açık oylama;
3. Gizli oylama.

İşaretle oylama üyelerin el kaldırması; tereddüt halinde ayağa kalkmaları; beş üyenin ayağa kalkarak teklif etmesi halinde de salonda olumlu ve olumsuz oy verenlerin ikiye bölünerek sayılmaları suretiyle yapılır.

Açık oylama, üzerinde milletvekillerinin ad ve soyadlarıyla seçim çevrelerinin yazılı olduğu oy pusulalarının kutuya atılması veya elektronik oylama mekanizmasının çalıştırılması yahut ad cetvelinin okunması üzerine adı okunan milletvekilinin ayağa kalkarak "kabul",çekimser veya "ret" kelimelerinden birini yüksek sesle söylemesi ve böylece açıkladığı oyunun Katip Üyelerce kaydedilmesi suretiyle olur.

Oy pusulalarının toplanması kürsüde bulunan bir kutuya oy pusulalarının atılması suretiyle olabileceği gibi kutuların özel görevliler tarafından sıralar arasında dolaştırılması suretiyle de yapılabilir. Açık oylama şekillerinden birine başvurulması, Genel Kurulun kararına bağlıdır.

Gizli oylama, üzerinde hiçbir işaret bulunmayan yuvarlakların kürsüden kutuya atılması suretiyle yapılır.

Beyaz yuvarlak olumlu, yeşil yuvarlak çekimser ve kırmızı yuvarlak olumsuz oy anlamına gelir.

İşaretle oylamanın yapılacağı haller:

Madde 140 – Anayasada, kanunlarda ve İçtüzükte açık veya gizli oylama yapılmasının zorunlu olduğu belirtilmeyen bütün hususlarda kaide olarak işaret oyuna başvurulur.

İçtüzükte işaret oyuyla halledileceği belirtilen hususlarda, oylamaların işaretle yapılması zorunludur.

İşaretle oylamada usul:

Madde 141 – İşaret oyuna başvurulması gereken hallerde Başkan oylama yapılacağını bildirerek önce oya sunulan hususu kabul edenlerin, sonra kabul etmeyenlerin el kaldırmasını ister.

Katip Üyeler, kendi oylarını Genel Kuruldaki oyların sayımı bittikten sonra Başkana bildirirler.

Oylama sonucu, Başkan tarafından Genel Kurula "kabul edilmiştir" veya " kabul edilmemiştir" demek suretiyle ilan olunur.

İşaretle oylama sırasında oya sunulan hususun lehinde ve aleyhinde el kaldıranları, Başkan ile Katip Üyeler beraberce sayarak tespit ederler. Aralarında anlaşamadıkları veya oyları tespit edemedikleri hallerde, Başkan, oylamanın ayağa kalkmak suretiyle tekrarlanacağını bildirir.

Ayağa kalkmak suretiyle oylamaya başvurulmasından hemen sonra bir arada ayağa kalkan beş milletvekili sonucun açıkça anlaşılmadığı gerekçesiyle oylamanın tekrarlanmasını isterlerse, oylama salonda ikiye bölünmek suretiyle yeniden yapılır.

Açık oylamanın zorunlu olduğu haller:

Madde 142 – Genel ve katma bütçe kanun tasarıları, bu kanunlara ilişkin tasarılarla değişiklik tasarıları, genel ve katma bütçeli daireler için ek ödenek veya olağanüstü ödenek verilmesi hakkındaki kanun tasarıları, bu kanunlara ilişkin değişiklik tasarıları, bu kanunlarda bölümler arasında aktarma yapılmasına dair kanun tasarıları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinin değiştirilmesi hakkında verilen Kanun teklifleri, geçici olarak harcama yapılmasına ve gelir toplanmasına yetki veren kanun geçici olarak harcama yapılmasına ve gelir toplanmasına yetki veren kanun tasarılarının tümü; vergi, resim ve harçlar konmasına, kaldırılmasına, eksiltülmesine veya artırılmasına dair kanun tasarısı ve tekliflerinin tümü; kesin hesap kanunu tasarıları, genel ve katma bütçeli dairelere bağlı döner sermayeler hesaplarının onaylanmasına dair kanun tasarılarının tümü; milletlerarası anlaşmaların onaylanması; bu anlaşmalara katılma veya bu anlaşmaların belli hükümlerinin yürürlüğe konması hakkındaki katılma bildirimlerinin yapılmasının uygun bulunması hakkındaki kanun tasarılarının tümü; uzun vadeli kalkınma planı tasarısının tümü, Anayasanın değiştirilmesine dair kanun tekliflerinin her bir maddesiyle tümü ve bu İç-tüzüğün emredici hükümleriyle belirtilen diğer hususların oylanması açık oylama ile yapılır.

Açık oylama istemi:

Madde 143 – Anayasa, kanunlar ve İçtüzük gereğince işaret oyuna yahut gizli oya başvurulması zorunlu olmayan hallerde açık oylama yapılması en az onbeş milletvekilinin yazılı istemine bağlıdır.

Bu husustaki önergelerin, oylamaya geçilmeden önce Başkanlığa verilmiş olması gereklidir. Başkan, oylamaya geçmeden önce, açık oy istemi olduğunu bildirir ve önerge sahiplerinden en az onbeşinin Genel Kurul salonunda bulunup bulunmadığını tespit eder.

Oylamaya ilk olarak açık oy isteminde bulunan üyelerden başlanır. Önerge sahiplerinden en az onbeş Genel Kurul salonunda bulunmaz veya noksan imza herhangi bir milletvekili tarafından kabul edilmez veya oylamaya katılmazlarsa, açık oylama istemi düşer.

Açık oylama önergesinde imzası bulunanlardan en az onbeş milletvekilinden herhangi birinin oyunu kutuya atmadığı tasnif sonunda anlaşılırsa, yapılan oylama, işaret oyu niteliğinde işlem görür.

Açık oylama sırasında basılı oy pusulası bulunmayan milletvekili bir beyaz kağıt üzerine adını ve seçim çevresini yazıp imzalamak suretiyle oyunu kullanabilir.

Açık oylamanın sonuçlanması:

Madde 144 – Açık oylamada oylama işleminin sona erdiği Başkanlıkça bildirildikten sonra, hiçbir milletvekili oyunu kullanamaz.

Oyların sayımı ve dökümü Katip Üyelerce yapılır ve tutanakla tespit edilen sonuç aynı oturumda Başkan tarafından ilan olunur.

Birden fazla açık oylamanın bir arada yapılması:

Madde 145 – Birden fazla husus hakkında açık oylama yapılması gerekiyorsa, açık oylama işlemleri, oy pusulalarının değişik kutulara aynı zamanda atılması suretiyle de yapılabilir.

Başkanın gerekli görmesi halinde açık oylama oturumun sonuna veya haftanın belli bir gününe bırakılabilir. Ancak, muhtevası itibariyle çelişki doğurması muhtemel maddeler ayrı ayrı oylanır.

Karar yeter sayısı:

Madde 146 – Oya konulan bütün hususlar, anayasada, kanunlarda veya İçtüzükte ayrıca hüküm yoksa, toplantıya katılan milletvekillerinin salt çoğunluğuyla kararlaştırılır. Salt çoğunluk belli bir sayının yarısından az olmayan çoğunluktur.

İşaretle oylamada olumlu oylar, olumsuz oylardan fazlaysa, oya konan husus kabul edilmiş; aksi halde, reddedilmiş olur. Genel Kurulda bulunup da oya katılmayanlar yeter sayıya dahil edilirler.

Gizli oylama:

Madde 147 – Anayasa veya kanun gereğince açık oylamanın zorunlu bulunduğu hallerde veya İçtüzüğün işaret oyuyla hallinin zorunlu olduğunu belirttiği konularda yahut açık oylamanın İçtüzük uyarınca istem üzerine yapıldığı hallerde, gizli oylama yapılmaz.

Yukarıdaki fıkarda yazılı haller dışında gizli oylama yapılabilmesi için yirmi milletvekilinin bir önerge ile, gizli oylama yapılmasını istemesi ve bu istemin Genel Kurulca kabulü lazımdır. Karar görüşmesiz işaret oyuyla alınır. ⁽¹⁾

Gizli oylama usulü:

Madde 148 – Milletvekillerine, beyaz, yeşil ve kırmızı renkte üç yuvarlak birden verilir. Bunlardan oy olarak kullanılacak yuvarlak, bunun için gösterilen kutuya atılır. Diğer iki yuvarlak ayrıca belirtilen yere bırakılır.

Oylamanın manasının belirtilmesi:

Madde 149 – Gereken hallerde Başkan oylamadan önce verilecek oyların ne anlama geldiğini kısaca belirtebilir.

Her oylamadan önce milletvekilleri zil çalınmak suretiyle çağırılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Seçimler

Seçimlerde usul:

Madde 150 – Genel Kurul ve komisyonlarda seçimler, kanun ve içtüzükle belirtilmiş başka bir usul yoksa, alfabe sırasıyla adları okunan milletvekillerinin oylarını kürsüdeki kutuya atmaları suretiyle yapılır.

Sayım ve döküm işi ad çekmek suretiyle tespit edilecek beş üyeli bir tasnif komisyonu tarafından yerine geterilir. Bu komisyonun oylama sonuçlarına ait raporu, aynı oturumda Başkan tarafından Genel Kurula açıklanır.

Seçimlerde milletvekilleri zil çalma suretiyle çağırılır.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddede yeralan "onbeş" sayısı, "yirmi" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

ONBİRİNCİ KISIM

*Devam ve İzin**Devamsızlık ve izin:*

Madde 151 – Genel Kurulda veya komisyonlarda yapılan yoklama veya açık oylamalarda özürsüz ve izinsiz olarak bulunmayan milletvekili o birleşimde yok sayılır.

Başkan yazıyla başvuran bir milletvekiline on günü aşmamak üzere izin verebilir.

Daha uzun süreli izinler için, Başkanlık Divanının sunuşlar arasında yer alacak teklifi üzerine, Genel Kurul, görüşmesiz ve işaretle oylama suretiyle karar verir.

Devamsızlık cetveli:

Madde 152 – Başkanlık Divanı milletvekillerinin Genel Kurul veya komisyon çalışmalarına katılmadığı günleri gösterir bir cetvel düzenleyerek bu cetvelin ilgili üyelere ait kısımlarını özel surette kendilerine gönderir.

Cetvele itirazı olan milletvekili aldığından başlayarak yedi gün içinde yazı ile itiraz edebilir.

Başkanlık Divanı itirazı inceler; gerekiyorsa ilgili üyeden bilgi ve belge ister, bundan sonra varacağı sonuca göre devamsızlık cetveli yayımlar.

Devamsızlık cetveli bir yasama yılı içinde en az üç defa yayımlanır.

Devamsızlığın mücyyidesi:

Madde 153 – Bir yasama yılı içinde izinsiz ve özürsüz olarak toplam kırkbeş birleşimden fazla yok sayılan milletvekilinin yolluklarının üç aylığı kesilir.

İki ay için izin alanların ödenek ve yollukları :

Madde 154 – Bir yasama yılı içinde aralıksız olarak iki ay veya daha fazla izin almış olan milletvekillerine ödenek ve yolluklarının verilebilmesi, Genel Kurulun kararına bağlıdır. Genel Kurul, bu konudaki kararını, Başkanlık Divanının sunuşlar arasında yer alacak teklifi üzerine görüşmesiz ve işaretle oylama suretiyle verir.

ONİKİNCİ KISIM

*Tutanaklar**Tutanak neveleri, tutulması ve tutanakta düzeltme :*

Madde 155 – Genel Kurulda, tam ve özet olmak üzere, iki türlü tutanak tutulur.

Tam tutanak, ses alma makinasının yardımıyla stenolar ve İctüzüğün gerektirdiği hallerde Katip Üyeler tarafından tutulur.

Bunlar, tutanak dergisinde yayımlanır.

Tam tutanağın bastırılıp dağıtılmasından başlayarak on beş gün içinde ilgililer, gereken düzeltmelerin yapılması için Başkanlığa yazıyla başvurabilirler.

Bu başvurma üzerine, Başkanlık Divanı, gereken incelemeyi yapar. Başkanlık Divanı düzeltme istemini haklı görürse, bir düzeltme yayımlanır ve ait olduğu tutanak dergisine eklenir.

Bir yasama yılının son birleşiminin tutanak özeti Katip Üyeler tarafından hemen orada yazılarak o birleşimin sonunda okunur.

Bu halde düzeltmeler okunma sonunda yapılır.

Son birleşim tutanağında milletvekilleri tarafından yapılacak düzeltmeler ilk çıkacak Resmi Gazete'de yayımlanır.

ONÜÇÜNCÜ KISIM

Disiplin cezaları

Disiplin cezalarının neveleri :

Madde 156 – Milletvekillerine verilebilecek disiplin cezaları şunlardır :

1. Uyarma;
2. Kınama;
3. Meclisten geçici olarak çıkarma.

Uyarma :

Madde 157 – Uyarma cezasını gerektiren haller şunlardır :

1. Söz kesmek;
2. Süküneti ve çalışma düzenini bozmak;
3. Şahsiyatla uğraşmak.

Uyarma cezasının verilmesi :

Madde 158 – Uyarma cezası verilmesinin gereğini takdir ve yerine getirme yetkisi, Başkana aittir.

Uyarma cezası alan milletvekili kendisini savunmak için söz isterse, bu üyeye oturumun veya birleşimin sonunda söz verilir. Başkan, gerekirse, daha önce söz verebilir.

Başkan, milletvekilinin açıklamasını yeterli görmezse, uyarma cezasını kaldırmaz; yeterli görürse, uyarma cezasını kaldırdığını bildirir.

Bir milletvekili aynı birleşimde iki defa uyarma cezası alırsa, durum, tutanak özetinde belirtilir.

Söz söylemekten yasaklama :

Madde 159 – Aynı birleşimde iki defa uyarma cezası alan milletvekilinin o birleşimin sonuna kadar söz söylemesi Başkanın teklifi üzerine, Genel Kurulca görüşmesiz ve işaret oyu ile yasaklanabilir.

Kınama :

Madde 160 – Kınama cezasını gerektiren haller şunlardır :

1. Aynı birleşimde iki kere uyarma cezası aldığı halde bunu gerektiren hareketten vazgeçmemek;
2. Bir ay içinde üç kere uyarma cezasına uğramış olmak;
3. Kaba ve yaralayıcı sözler sarf etmek ve hareketler yapmak;
4. Saldırıda bulunmak;
5. Mecliste gürültü ve kavgaya sebep olmak veya Meclisin görevini yerine getirmesini önlemek için toplu bir harekete girişilmesine önyak olmak.

Meclisten geçici çıkarma :

Madde 161 – Meclisten geçici olarak çıkarma cezası aşağıdaki hallerde verilir:

1. Aynı birleşim sırasında üç kere kınama cezasına uğramak;
2. Bir ay içinde beş kere kınama cezası almak;
3. Görüşmeler sırasında Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanlarına, Başkanlık görevini yerine getiren Başkanvekiline hakarete bulunmak, sövmek veya onları tehdit etmek yahut Türkiye Cumhuriyetine veya onun Anayasa düzenine sövmek;
4. Görüşmeler sırasında halkı veya Devlet kuvvetlerini yahut kamu organ, kuruluş ve görevlilerini kanun dışı hareketlere, ayaklanmaya veya Anayasa hükümlerini bozmaya teşvik veya tahrik etmek;
5. Türkiye Büyük Millet Meclisi bina, bahçe ve arsaları içine silahlı olarak girmek;
6. Meclis yapıları yahut eklentileri içinde yasak bir eylemde bulunmak.

Meclisten geçici çıkarma cezasının sonuçları :

Madde 162 – Meclisten geçici olarak çıkarma cezası, en çok üç birleşim için verilir.

Bu ceza, verilir verilmez derhal yerine getirilir. Bu cezaya uğrayan milletvekili cezasının yerine getirilmesine karşı gelirse, Başkan, oturumu derhal kapatarak o milletvekilinin salondan çıkartılmasını İdare Amirlerinden ister.

Bu cezaya çarptırılan milletvekili, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Genel Kurul, komisyon, Başkanlık Divanı ve Danışma Kurulu çalışmalarına cezası süresince katılamaz.

Disiplin cezalarında savunma ve özür dileme :

Madde 163 – Kınama ve geçici olarak Meclisten çıkarma cezaları Başkanın teklifi üzerine Genel Kurulca görüşmesiz, işaret oyu ile kararlaştırılır.

Böyle bir cezaya uğratılması teklif edilen milletvekilinin savunmasını yapmak yahut bunu bir arkadaşına yaptırmak hakkıdır.

Kınama ve geçici olarak Meclisten çıkarma cezaları, tutanak özetine geçirilir.

Geçici olarak Meclisten çıkarma cezasına uğrayan bir milletvekili izin alıp kürsüden açıkça af dilerse Meclise girmek hakkını kazanır.

Disiplin cezaları Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında da uygulanır.

ONDÖRDÜNCÜ KISIM

Kolluk işleri

Kolluk tedbirleri :

Madde 164 – Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisine ait bina, bahçe ve arsaların iç ve dış güvenliğiyle ilgili tertip ve tedbirleri almakla yükümlüdür.

Muhafız taburu ile güvenlik kuvveti, ancak Başkanın emri altındadır.

Silah taşıma yasağı :

Madde 165 – Türkiye Büyük Millet Meclisi bina, bahçe, arsa ve eklerine silahla girmek yasaktır. Muhafız taburu ile emniyet kuvvetlerindeki görevlilerle Başkanın istemi üzerine çağırılan silahlı kuvvetler ve güvenlik kuvvetleri mensupları hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Bu hükme aykırı hareket edenler Başkanlıkça derhal dışarı çıkartılır.

Çalışma salonlarına girme yasağı ve ziyaretçiler :

Madde 166 – Genel Kurul salonu ile komisyon odalarına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden, Meclis memur ve hizmetlilerinden, Hükümetin iş için gönderdiği memurlardan ve çağırılan uzmanlardan başka kimselerin girmesi yasaktır.

Girenler Başkanlıkça dışarı çıkartılır.

Ziyaretçilerin ziyaret usulleri bir yönetmelik ile düzenlenir.

T.B.M.M. eski üyeleri :

Madde 167 – (Değişik : 14/6/1973 - 586 S. Karar/1 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi eski üyeleri, yasama, ödenek ve yolluk, Genel Kurul ve parti grup toplantılarına girme hakları dışında kalan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine tanınan bütün haklardan yararlanırlar.

Basın :

Madde 168 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul ve komisyonlarındaki çalışmalarını takibedecek basın ve yayın mensuplarına, Başkanlıkça özel bir giriş kartı verilir. Bu kartı taşımayan basın ve yayın mensupları, Türkiye Büyük Millet Meclisinde basına ayrılan yerlere giremezler. Bu özel kartlarla ilgili esaslar, Başkanlık Divanıca kararlaştırılır. ⁽¹⁾

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddede yer alan "Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanıyla anlaşmak suretiyle" ibaresi metinden çıkarılmıştır.

Türk ve yabancı basın ve yayın mensuplarına özel dinlenme locaları ve çalışma büroları ayrılması, Meclis binasının diğer kısımlarına girebilmeleri ve basın ve yayın mensuplarına ilişkin sair hususlar, Başkanlık Divanınca hazırlanacak bir yönetmelik ile düzenlenir.

Dinleyiciler :

Madde 169 – Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükunet içinde oturmak zorundadırlar.

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar.

T.B.M.M. içinde suç işlenmesi :

Madde 170 – Türkiye Büyük Millet Meclisi bina, bahçe ve arsaları içinde milletvekillerinden ve Bakanlar Kurulu üyelerinden başka bir kimse bir suç işler ve bu suç savcılığın kendiliğinden kovuşturma açamayacağı fiillerden olursa, görevliler sanığı dışarı çıkartır.

Eğer suç, savcılığın kendiliğinden kovuşturma açabileceği fiillerden ise, sanık hemen savcılığa teslim edilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin suç işlemeleri halinde Anayasanın 83 üncü maddesindeki hükümlere göre işlem yapılır. ⁽¹⁾

ONBEŞİNCİ KISIM

Türkiye Büyük Millet Meclisinin iç hizmetleri

BİRİNCİ BÖLÜM

İdari işler

İç hizmetlere dair mevzuat :

Madde 171 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin iç hizmetleri, Kanunlara ve bu İçtüzüğe uygun olarak yürütülür.

Anayasa'ya kanuna ve İçtüzüğe uygun olmak şartıyla Başkanlık Divanı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iç hizmetlerine ait olmak üzere düzenleyici kararlar alabilir. ⁽²⁾

Türkiye Büyük Millet Meclisinin heyetle temsili :

Madde 172 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin temsil edilmesi gereken yurt içindeki törenlerde, Başkan veya Başkanlık Divanı Üyeleri Türkiye Büyük Millet Meclisi adına hazır bulunur.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddede yer alan "Anayasanın 79 uncu maddesi ibaresi, "Anayasanın 83 üncü maddesi olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(2) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu fıkranın son cümlesi ile "Sırf" kelimesi metinden çıkarılmıştır.

Böyle bir törene Türkiye Büyük Millet Meclisi adına bir heyet gönderilmesi gerektirdiği takdirde, bu heyet üyelerinin sayısı, Başkan tarafından tespit edilir. Bu heyetle her siyasi parti grubundan en az bir milletvekili bulunur. Bu heyete, Başkan veya göstereceği Başkanvekillerinden birisi başkanlık eder.

T.B.M.M. kitaplığından faydalanma :

Madde 173 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Kitaplığından faydalanma şartları, Başkanlık Divanınca onaylanacak bir yönetmelikle düzenlenir. ⁽¹⁾

İKİNCİ BÖLÜM

Milletvekilliği ile ilgili belgeler ve işaretler

Hal tercümesi varakası :

Madde 174 – Milletvekilleri Meclise katıldıkları ilk günlerde Başkanlığa birer hal tercümesi varakası verirler.

Bu varakada milletvekilinin :

1. Soyadı ve adı;
2. Baba adı;
3. Doğduğu tarih ve yer;
4. İkametgahı;
5. Tahsil derecesi; bildiği yabancı diller; varsa ihtisası, ilmi rütbeleri, madalya ve nişanları ile eserleri;
6. Mesleği;
7. Evli olup olmadığı; eşinin adı; varsa çocuklarının sayısı ve adları;

ile gerekli diğer hususlar yazılır.

Sonradan olacak değişiklikler, milletvekili tarafından yazıyla Başkanlığa bildirilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmayan bakanlar da, bu madde hükümlerine tabidirler.

Milletvekilleri ayrıca, kanunlar gereğince doldurmaları gereken diğer belgeleri ve mal bildirimini Başkanlığa verirler.

Tanıttıcı belgeler :

Madde 175 – Milletvekillerine, bir kimlik cüzdanı, rozet, hamail ve bindikleri vasıtayı tanıttıcı plaka veya işaret verilir.

Milletvekilliğiyle ilgili belge ve işaretlerin nitelikleriyle nerelerde kullanılacağı, Başkanlık Divanınca yapılacak bir yönetmelikte tespit olunur.

Eski milletvekillerine de rozet ve şekli Başkanlık Divanınca tespit edilecek ayrı bir kimlik cüzdanı verilir.

(1) TBMM'nin 16/5/1996 tarih ve 424 sayılı Kararıyla, bu maddede yer alan "Türkiye Büyük Millet Meclisi Kitaplık Karma Komisyonunca hazırlanıp Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu" ibaresi metinden çıkarılmış; "Divanlarınca" kelimesi "Divanınca" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mali işler

Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinin hazırlanması :

Madde 176 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçe tasarısı İdare Amirleri tarafından hazırlanıp Başkanlığa sunulur. Bütçe tasarısı Başkanlık Divanınca incelenerek son şeklini alır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinin sadece Türkiye Büyük Millet Meclisi hizmetlerine dair maddelerinden yapılacak harcamalarla ilgili verile emirleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından imzalanır.

Hangi verile emirlerinin kendi yerine İdare Amirleri tarafından imzalanacağını, Başkan takdir eder.

Bina, bahçe ve arsaların yapım, imar ve onarımı hakkındaki kararlar, Başkanlık Divanınca alınır.

Harcamaların denetimi :

Madde 177 – Hesapları İnceleme Komisyonu, Genel Kurulca kabul edilen Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesiyle Meclise bağlı bütçelerin tatbikatına nezaret eder.

Saymanlığın denetlenmesi yılda altı defadan az olamaz.

Komisyon, söz konusu incelemelerinin sonucunu bir raporla Genel Kurula sunar.

Harcamaların vize edilmesi :

Madde 178 – Verile emirleri, Hesapları İnceleme Komisyonu Denetçi Üyesi tarafından harcamanın yapılmasından önce vize edilir.

Denetçinin özürlü olması halinde, bu görevi, komisyonun sözcüsü yapar.

Hesapları İnceleme Komisyonu Denetçi Üyesi veya onun izinli veya özürlü olması halinde Sözcüsü, tatil ve araverme sırasında Ankara'da bulunur.

Eşya ve demirbaşların denetlenmesi :

Madde 179 – Türkiye Büyük Millet Meclisi eşya ve demirbaş defterleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi İdare Amirleri tarafından tutulur ve Hesapları İnceleme Komisyonuna sunulur.

Komisyon, mevcut eşya ve demirbaşları, kurul halinde denetler ve bahis konusu defterleri inceleyerek, raporunu, Genel Kurula sunar.

Kesin hesap:

Madde 180 – Hesapları İnceleme Komisyonu, her mali yılın sonunda, Türkiye Büyük Millet Meclisine ait geçen yıl bütçesinin kesinhesabını bir raporla birlikte Genel Kurula sunar.

Genel Kurul bu rapora bilgi edinmekle yetinir.

ONALTINCI KISIM
Çeşitli hükümler

İçtüzüğün değiştirilmesi:

Madde 181 – İçtüzükte değişiklik yapılmasını öngören teklifler, Millet vekillerince yapılabilir. Bunlar hakkında Kanun teklifleri hakkındaki hükümler uygulanır.

Bu teklifler, Anayasa Komisyonunda incelendikten sonra, bu komisyonun raporu esas olmak üzere, Genel Kurulda görüşülür ve sonuçlandırılır.

Anayasa Komisyonu, İçtüzükte gördüğü boşluk ve aksaklıkları ve bunların doldurulması ve düzeltilmesi için uygun gördüğü tedbirleri, bir rapor halinde Meclis Başkanlığına sunar. Bu rapordaki görüşler Başkanlık Divanınca da benimsenirse, Meclis Başkanı İçtüzükte gerekli değişiklik tekliflerinin yapılması için Genel Kurulu uyarır.

İçtüzük değişiklikleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı olarak Resmi Gazete'de yayımlanmakla yürürlüğe girer; kararda, ileriye ait başkaca bir yürürlük tarihi de gösterilebilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarının yayımlanması ve yürürlüğe girmesi:

Madde 182 – Bu İçtüzükte bahis konusu Başkanlık Divanı tarafından hazırlanan yönetmelikler ve düzenleyici kararlar Resmi Gazete'de yayımlanmakla yürürlüğe girer; kararda ileriye ait başkaca bir yürürlük tarihi de gösterilebilir.

Meclis kararları ile Meclisin yaptığı seçimlerin sonuçlarından ve Başkanlık Divanı kararlarından hangilerinin Resmi Gazete'de yayımlanacağı Başkanlık Divanının hazırlayacağı bir yönetmelikte belirtilir.

Sürelerin tatil sırasında işlememesi:

Madde 183 – Bu İçtüzükte gösterilen süreler, aksi Anayasa, kanun veya İçtüzükte belirtilmedikçe, tatil sırasında işlemez.

ONYEDİNCİ KISIM

Son hükümler

Dahili Nizamnamenin yürürlükten kalkması:

Madde 184 – Anayasa'nın 3. geçici maddesi gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisinde uygulanan 1 Kasım 1956 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesi işbu Tüzüğün yürürlüğe girmesi tarihinde yürürlükten kalkar.

Yürürlük tarihi:

Madde 185 – Bu İçtüzük, 1 Eylül 1973 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 186 – Bu İçtüzük, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.

**5/3/1973 TARİH VE 584 SAYILI TBMM KARARI İLE YÜRÜRLÜĞE KONULAN
İÇTÜZÜĞE EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN KARARIN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ
TARİHLERİNİ GÖSTEREN ÇİZELGE**

Ek ve Değişiklik Getiren Tüzüğü Yürürlüğe Koyan Kararnamenin

Tarihi	Numarası	584 Sayılı Tüzüğün Değiştirilen Maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
14/6/1973	586	-	1/9/1973
17/3/1977	641	-	24/3/1977
4/4/1977	643	-	4/4/1977
19/9/1978	674	-	19/9/1978
20/2/1992	163	-	22/2/1992
16/5/1996	424	-	Yayımlı tarihi olan 24/5/1996 tarihini izleyen aybaşında
7/2/2001	713	-	9/2/2001
10/12/2002	750	-	11/12/2002
10/4/2003	766	91	12/4/2003
30/6/2005	855	91	1/7/2005
31/1/2007	884	91	3/2/2007
2/6/2007	894	77	5/6/2007
9/10/2007	902	10, 11, 20	11/10/2007